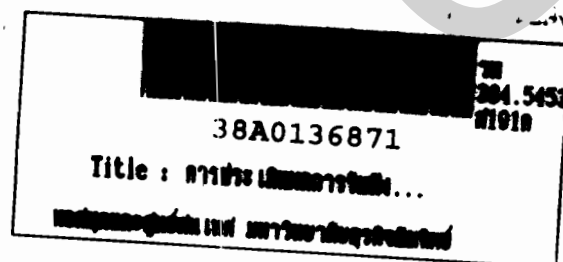

การประเมินผลการรับฟังรายการเพื่อการศึกษาของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงจาก
สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M.ความถี่ 837 KHz.

นายสนธยา ศรีเวียงชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต
สาขาวิชาโทสถาปัตยกรรมธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พ.ศ. 2541

ISBN 974-281-277-2

**Evaluation of Educational Radic Programme Listening
Among Ramkhamhaeng University Students to
Programme Two on AM 837 KHz. Radio Thailand**

Mr. Sontaya Sriviangtavaj

**Thesis Submitted in Partial Fullfillment of the Requirement
for the Degree of Master of Communication Arts
Department of Business Communication Arts
Graduate School Dhurakijpundit University**

1998

ISBN 974-281-277-2

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

ชื่อวิทยานิพนธ์ การประเมินผลการรับฟังรายการเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 A.M. ความถี่ 837 KHz.

โดย นายสนธยา ศรีเวียงธวัช

สาขาวิชา นิเทศศาสตรธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์อรุณ งามดี

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ดร.กรแก้ว อัจฉรวัจน์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(ศ.สุกัญญา สดปรรทศ)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(อาจารย์อรุณ งามดี)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร.กรแก้ว อัจฉรวัจน์)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(รศ.อรนุช เลิศจรรยาภักษ์)

..... กรรมการ

..... กรรมการผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย
(ผศ.ดร.อนงค์ ภูศิริ)

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.พีรพันธุ์ พาลุสุข)

วันที่ ๒๗ เดือน ตุลาคม

พ.ศ. ๒๕๔๑

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ทำให้ผู้เขียนรู้สึกทราบบ้างถึงความกรุณาของ อาจารย์ อรุณ งามดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์กรแก้ว อัจฉริณี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม พร้อมทั้งศาสตราจารย์ สุกัญญา สุคนทรทัต รองศาสตราจารย์ อรนุช เลิศจรวรารักษ์ และ ดร.ชนิต ภูศิริ ที่ได้กรุณาสละเวลาในการให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ได้รับความกรุณาจาก นายสุทธิ ชัดติยะ ในการแนะนำหลักการและวิธีการในการทำวิจัย ทำให้ผู้เขียนมีความเข้าใจในการทำวิจัยมากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตที่ให้โอกาส และได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ความเข้าใจทางด้านวิชาการ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่ช่วยประสานงานในการจัดทำวิทยานิพนธ์

ท้ายสุด ผู้เขียนขอขอบพระคุณท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่สมบูรณ์ หรือมีข้อบกพร่องในส่วนใด ผู้เขียนต้องกราบขออภัย และหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะมีส่วนในการพัฒนาสื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาในโอกาสต่อไป

สนธยา ศรีเวียงขวัญ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ม
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ปัญหาการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.4 สมมติฐาน.....	5
1.5 นิยามศัพท์.....	5
1.6 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 การวิเคราะห์ผู้รับสาร.....	8
2.2 การใช้และความพอใจต่อสื่อ.....	9
2.3 ความหมายของการสื่อสาร.....	10
2.4 ผู้ส่งสาร/ผู้รับสาร.....	12
2.5 ทฤษฎีการประเมิน.....	15
2.6 คุณค่าของวิทยุกระจายเสียง.....	21
2.7 วิทยุเพื่อการศึกษาในต่างประเทศ.....	23
2.8 รายการวิทยุเพื่อการศึกษาในประเทศไทย.....	25
2.9 การใช้วิทยุโรงเรียนในการเรียนการสอน.....	28
2.10 รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อความรู้อ.....	28
2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย.....	33
2.12 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ.....	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	ระเบียบวิธีวิจัย
3.1	ประชากร.....38
3.2	วิธีสุ่มตัวอย่าง.....38
3.3	ตัวแปรในการวิจัย.....40
3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....41
3.5	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....41
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูล.....41
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ตอนที่ 1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....43
ตอนที่ 2	ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน.....51
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
	การพิสูจน์สมมติฐาน.....60
	อภิปรายผลการวิจัย.....61
	ข้อเสนอแนะ.....65
	บรรณานุกรม.....67
	ภาคผนวก.....70
	ประวัติย่อของผู้วิจัย.....75

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงคำร้อยละเพศของกลุ่มตัวอย่าง.....	43
2 แสดงคำร้อยละสถานภาพทางการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง.....	43
3 แสดงคำร้อยละอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง.....	44
4 แสดงคำร้อยละภูมิฐานะของกลุ่มตัวอย่าง.....	44
5 แสดงคำร้อยละคณะที่ศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง.....	45
6 แสดงคำร้อยละสื่อที่ใช้ในการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง.....	45
7 แสดงคำเฉลี่ยการเปิดรับสื่อต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง.....	46
8 แสดงคำร้อยละความพอใจในการนำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่าง.....	46
9 แสดงคำร้อยละรูปแบบรายการที่ต้องการของกลุ่มตัวอย่าง.....	47
10 แสดงคำร้อยละความยาวของรายการที่ต้องการของกลุ่มตัวอย่าง.....	47
11 แสดงคำร้อยละของคุณลักษณะของสื่อที่ต้องการของกลุ่มตัวอย่าง.....	48
12 แสดงคำเฉลี่ยวันเวลาที่รับฟังของกลุ่มตัวอย่าง	48
13 แสดงคำร้อยละปัญหาของเวลาออกอากาศของกลุ่มตัวอย่าง.....	49
14 แสดงคำร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เคยประสบปัญหาในการรับฟัง.....	49
15 แสดงคำร้อยละประสิทธิภาพในการรับฟังของกลุ่มตัวอย่าง.....	49
16 แสดงคำร้อยละความพอใจด้านรายการของกลุ่มตัวอย่าง.....	50
17 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เมื่อจำแนกเป็นเพศ.....	51
18 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เมื่อจำแนกตามสถานภาพทางการศึกษา.....	52
19 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เมื่อจำแนกตามอาชีพ.....	53
20 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เมื่อจำแนกตามภูมิฐานะ.....	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
21	แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เมื่อจำแนกตามคณะที่ศึกษา.....55
22	แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เมื่อจำแนกตามรูปแบบรายการที่ต้องการ.....56
23	แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะของสื่อ.....57
24	แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เมื่อจำแนกเป็นประสิทธิภาพของการรับฟัง.....58

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การประเมินผลการรับฟังรายการเพื่อการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
ชื่อนักศึกษา	นายสนธยา ศรีเวียงชวีช
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์อรุณ งามดี
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.กรแก้ว อัจฉรวังษ์
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์ธุรกิจ
ปีการศึกษา	2541

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ รูปแบบรายการ คุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียง และประสิทธิภาพของการส่งกระจายเสียง กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกชั้นปีและคณะ จากกรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดนครปฐม ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) จำนวน 400 คน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) แล้วนำมาวิเคราะห์ผลด้วยสถิติพื้นฐานและสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 2 คณะบริหารธุรกิจ เรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ใช้สื่อประกอบในการศึกษา ได้แก่ ข้อสอบเก่า เอกสารสรุปการบรรยาย และการติว เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างพอใจการนำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. และชอบรายการแบบสนทนา ความยาวของรายการใช้เวลา 1 ชั่วโมง เป็นรายการสดสามารถซักถามได้ เวลาออกอากาศ นักศึกษาส่วนใหญ่รับฟังได้ การส่งกระจายเสียงอยู่ในระดับพอฟังได้ และพอใจด้านรายการในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ประกอบด้วย เพศ อาชีพ สถานภาพการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

($P > .05$) และคุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียงก็ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้วย ส่วนภูมิลำเนา คณะที่ศึกษา รูปแบบรายการ และประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียงมีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < .05$)

จากการศึกษาพบว่า นักศึกษาพอใจรายการสนทนาภาษาอังกฤษมากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหาสาระการดำเนินรายการ และการบรรยายวิชาเรียน ขณะเดียวกัน พบว่านักศึกษาไม่พอใจคลื่นสัญญาณไม่ชัดเจนมากที่สุด รองลงมาคือ การบรรยายเข้าใจยาก เวลาในการบรรยายน้อยเกินไป และเวลาในการกระจายเสียงไม่ตรงกับเวลาที่วาง

สำหรับข้อเสนอแนะ นักศึกษาต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขดังนี้ คือ คลื่นสัญญาณไม่ชัดเจน ตารางเวลาออกอากาศ ควรเพิ่มเวลาออกอากาศและเนื้อหา ให้มีสาระความรู้ทั่วไป เป็นรายการสดถาม-ตอบได้ วิธีการบรรยาย เปิดเพลงคั่นเวลา และเปลี่ยนจากการส่งกระจายเสียงในระบบ A.M. เป็นระบบ F.M.

Thesis Title   **Evaluation of Educational Radio Programme Listening
Among Ramkhamhaeng University Students to
Programme Two on AM 837 KHz. Radio Thailand**

Name   **Mr. Sontaya Sriviangtavaj**

Thesis Advisor   **Mr. Arun Ngamdee**

Co-Thesis Advisor   **Dr. Kornkaew Achanavat**

Department   **Business Communication Arts**

Academic Year   **1998**

ABSTRACT

This survey research was designed to study relationships between population aspects, programme forms, the nature of radio medium and broadcasting efficiency and the outcome of listening to Programme Two on AM 837 KHz. Radio Thailand. It was conducted among 400 Ramkhamhaeng University undergraduates at all levels and faculties. These undergraduates live in Bangkok, Nonthaburi, Pathum Thani, Ayutthaya, Chachoengsao, Samut Kakhon, Samut Songkhram, Samut Prakan and Nakhon Pathom Provinces. The survey research was based on the Multi-Stage Random Sampling and Quantitative Data. The results have been analysed with basic statistics and the Chi-Square, using the finished programme of SPSS/PC+.

Most samples are male students of the second year at the Faculty of Business. They mainly live in Bangkok and are not engaged in other duties except study. Among the materials in use include old examination paper, summaries of lectures and tuition documents. The sampling group

is satisfied with the presentation on Programme Two, AM 837 KHz. Radio Thailand. They enjoy a live one-hour discussion programme which allows listeners to raise queries. Those surveyed students have never faced the problem concerning broadcasting time. They are fairly satisfied with various programmes and agree that broadcasting quality in general is acceptable.

The outcome of the survey research indicates that population aspects comprising sex, occupations and status of Ramkhamhaeng University students have no connection with their listening to Programme Two on AM 837 KHz. Radio Thailand, as seen from the statistical level of 0.05 ($p > .05$). Moreover, the nature of radio medium is found to have no connection with the listening to Programme Two on AM 837 KHz. Radio Thailand, as seen from the statistical level of 0.05. However, the domiciles, faculties at which the surveyed students are studying, programme forms and broadcasting efficiency are found to be related to the listening to Programme Two on AM 837 KHz. Radio Thailand, as seen from the statistical level of 0.05 ($P < .05$).

According to the survey research, the surveyed students are most satisfied with the English Speaking Programme, followed by programme contents and lectures. At the same time, they are most dissatisfied with unclear signals, followed by difficult lectures, minimal lecturing time and the broadcasting time not coinciding with their free time.

On recommendations, the respondents to the survey have suggested the improvement in broadcasting schedules. They call for the increase in broadcasting time and contents concerning general knowledge and live query and answer programmes. Other recommendations include the improvement in lecturing methods, the introduction of music in between the programmes and the change from the AM to FM broadcasting system.

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นมหาวิทยาลัยแบบตลาดวิชา จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2514 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชาชนชาวไทย การก่อตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีมูลเหตุมาจากการเกิดปัญหาขาดแคลนสถานที่เรียนในระดับอุดมศึกษาอย่างรุนแรง รัฐบาลในขณะนั้นไม่สามารถจัดหาที่เรียนรองรับผู้ที่พลาดหวังจากการสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยได้อย่างเพียงพอ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกลุ่มหนึ่งจึงได้เคลื่อนไหว เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ขึ้น และได้ัญเชิญพระนามของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชมาเป็นชื่อของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ และได้รับอนุญาตให้ใช้สถานที่แสดงสินค้านานาชาติ ที่ตำบลหัวหมาก เขตบางกะปิ จำนวน 300 ไร่เศษ เป็นที่ตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหง เริ่มเปิดรับนักศึกษา เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2514 โดยเปิดสอนใน 4 คณะคือ คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหงจึงมีบทบาทในการแก้ปัญหาการขาดแคลนที่เรียน และช่วยให้โอกาสทางการศึกษากับประชาชนชาวไทยเพิ่มมากขึ้น เพราะเมื่อเริ่มเปิดการศึกษาไม่มีการสอบคัดเลือกและไม่จำกัดจำนวนในการรับนักศึกษา ปรากฏว่า ได้มีผู้สมัครเข้าศึกษาจำนวน 35,205 คน และเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วในปีต่อ ๆ มา¹ คือ

ในปี พ.ศ. 2535 มีนักศึกษา จำนวน 285,943 คน ปี พ.ศ. 2538 มีนักศึกษา จำนวน 241,626 คน ปี พ.ศ. 2539 มีนักศึกษา จำนวน 246,969 คน และในปี พ.ศ. 2540 มีนักศึกษา จำนวน 312,145 คน ในจำนวนนักศึกษาเหล่านี้ปรากฏว่า มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัดเป็นจำนวนมาก ไม่มีโอกาสที่จะเข้ามาศึกษาในชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ แม้นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครก็ประกอบอาชีพมีงานทำไม่สามารถที่จะมาฟังคำสอนในชั้นเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ในเวลาทำงาน

---

¹มหาวิทยาลัยรามคำแหง. "24 ปี มหาวิทยาลัยรามคำแหง". กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2538 หน้า 10

ประกอบกับอาคารเรียนและสถานที่เรียนไม่เพียงพอ แม้มหาวิทยาลัยรามคำแหง จะได้สร้างอาคารเรียนและสถานที่เรียนเพิ่มขึ้น ก็ไม่สามารถที่จะกระทำได้ตลอดไป เพราะบริเวณ ที่ดินอันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีอยู่จำกัด และปัจจุบันนี้ก็แทบจะไม่มีทางที่จะสร้าง อาคารเรียนเพิ่มขึ้นได้ นอกจากจะรื้ออาคารเรียนชั้นเดียวที่ได้สร้างไว้แล้วต่อเติมขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ในปี พ.ศ. 2517 จึงได้มีผู้เสนอให้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงของมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้น เพื่อ ทำหน้าที่ออกรายการกระบวนวิชาต่าง ๆ ที่มีกรบรรยายในรูปของการสรุปเพื่อให้เหมาะสมแก่การ ออกรายการทางวิทยุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งกระจายเสียงเฉพาะข่าวสาร ความรู้ของมหาวิทยาลัย รามคำแหง และวิชาการล้วน ๆ โดยไม่มีการโฆษณาใด ๆ ทั้งสิ้น

มหาวิทยาลัยรามคำแหงพิจารณาว่า ลักษณะของมหาวิทยาลัยยังไม่เป็นมหาวิทยาลัยเปิด โดยสมบูรณ์ หากแต่เป็นเพียงมหาวิทยาลัยที่บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติตามมาตรา 11 แห่งพระราช บัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2514 มีสิทธิเข้าเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยนี้โดยไม่ต้องสอบ คัดเลือกเท่านั้น ส่วนการเรียนการสอนมีเหมือนมหาวิทยาลัยปิดอื่น ๆ ทั่วไป²

ดังนั้น มหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงได้ทำหนังสือถึงประธานคณะกรรมการบริหารวิทยุ กระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) ในสมัยนั้น เพื่อขออนุมัติจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงของ มหาวิทยาลัย โดยทำหนังสือส่งไปเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2517 ต่อมาได้มีหนังสือตอบกลับมาจาก สำนักนายกรัฐมนตรี หนังสือเลขที่ สร 0107/3126 ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2520 ถึงอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ความว่า "คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ได้ ประชุม เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2520 มีมติไม่อนุมัติให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดตั้งสถานีวิทยุ กระจายเสียงเป็นของตนเอง และหากทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงประสงค์จะใช้สถานีวิทยุกระจาย เสียงเพื่อกิจการของมหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยตรง ก็อาจขอออกรายการทางสถานีวิทยุต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์

ต่อมามหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ทำหนังสือ ลงวันที่ 5 เมษายน 2520 ถึงรัฐมนตรีประจำ สำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อขอใช้บริการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา โดยรัฐมนตรีประจำสำนัก นายกรัฐมนตรีได้สั่งการให้กรมประชาสัมพันธ์ให้การสนับสนุน³ ดังนั้นคณะทำงานของทั้งสอง ฝ่ายซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากกรมประชาสัมพันธ์ และเจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง จึง ได้ร่วมประชุมหารือกัน โดยได้ข้อสรุปคือ ให้กรมประชาสัมพันธ์จัดเวลาให้ออกอากาศ

²มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หนังสือราชการ ที่ สร. ทม. 0901/3248 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2517 เรื่อง ขอจัดตั้งสถานีวิทยุของมหาวิทยาลัย

³สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. หนังสือราชการ ค่วนมาก ที่ สร.0104/5758 ลงวันที่ 5 เมษายน 2520 เรื่อง การสอนทบทวนทางวิทยุกระจายเสียง

การสอนทางวิทยุกระจายเสียงตามความต้องการของมหาวิทยาลัยรามคำแหงในเขตกรุงเทพมหานคร ให้ใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 เครื่องส่งขนาด 10 กิโลวัตต์ คลื่นความถี่ 850 KHz. (ความถี่ในสมัยนั้น) ในระบบ A.M. ออกอากาศส่งกระจายเสียงเป็น 2 ภาค คือ ภาคเช้า เวลา 06.00 น. ถึง 07.00 น. ภาคบ่าย และค่ำ เวลา 16.00 น. ถึง 19.00 น. และ เวลา 21.00 น. ถึง 22.00 น.

ส่วนในต่างจังหวัดให้ใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยประจำจังหวัด ที่ จันทบุรี ขอนแก่น นครราชสีมา อุบลราชธานี สุรินทร์ เลย นครพนม บุรีรัมย์ ตาก พิษณุโลก เชียงใหม่ ลำปาง เชียงราย น่าน แม่ฮ่องสอน ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ภูเก็ต ตรัง ยะลา เบตง พังงา สตูล หนองคาย และกระบี่ รวม 27 สถานี ให้เวลาในการส่งกระจายเสียง วันละ 1 ชั่วโมง ตามเวลาที่เหมาะสมของแต่ละสถานี โดยออกอากาศเป็นประจำในเวลาเดียวกันของแต่ละสถานีความยาวของแต่ละรายการใช้เวลาระหว่าง 25-28 นาที การผลิตรายการและการจัดส่งเทปรายการมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นผู้รับผิดชอบเอง

ในกรณีมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่กรมประชาสัมพันธ์จะต้องจ่ายเพิ่มขึ้นจากการออกรายการ มหาวิทยาลัยรามคำแหงจะจัดสรรงบประมาณให้ กรมประชาสัมพันธ์ได้ดำเนินการส่งกระจายเสียง ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2520 เป็นการทดลองออกอากาศ จนกระทั่งถึงวันที่ 7 มิถุนายน 2520 จึงเริ่มสอนตามตารางสอน⁴

ต่อมาในปี 2538 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ได้เปลี่ยนคลื่นความถี่ในการออกอากาศในระบบ A.M. มาเป็นความถี่ 837 KHz. ขนาดเครื่องส่ง 10 KW. โดยมีห้องส่งกระจายเสียงอยู่ที่ อาคารสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ถนนวิภาวดีรังสิต เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร ออกอากาศแบ่งเป็น 2 ภาค คือ ภาคเช้า เริ่มเวลา 06.00 น. ถึง 11.30 น. ภาคบ่ายและค่ำ เริ่มเวลา 14.00 น. ถึง 23.00 น. โดยส่งกระจายเสียงเป็นประจำทุกวัน

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการการศึกษาการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงโดยตรง ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษามีจำนวนมากไม่สามารถเข้าฟังในชั้นเรียนได้หมด ดังนั้นจึงต้องใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเข้ามาช่วย เพราะสื่อวิทยุกระจายเสียงสามารถส่งกระจายเสียงครอบคลุมพื้นที่ได้กว้างไกล อยู่ที่ไหนก็สามารถรับฟังได้

⁴ กรมประชาสัมพันธ์. บันทึกข้อความ คำนวนมาก ที่ สร.1801/2800 ลงวันที่ 12 เมษายน 2520 เรื่อง รายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการใช้บริการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา

ในระยะแรก มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีสื่อเพื่อใช้ในการศึกษาไม่มากนัก เช่น คู่มือการเรียนการสอน หนังสือ/ตำรา ห้องสมุด การบรรยายในชั้นเรียน การบรรยายผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้พัฒนาสื่อเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้น เช่น การสอนผ่านระบบทางไกลผ่านดาวเทียม การสอนผ่านระบบ Video Conferencing System ผ่านดาวเทียมไทยคมย่านความถี่ C-Band การขอรับคำอธิบายเกี่ยวกับการเรียนการสอนผ่านระบบโทรศัพท์ และระบบโทรสารมายังอาจารย์ผู้สอน Video Tape การสอนผ่านสื่อโทรทัศน์วงจรปิดภายในมหาวิทยาลัย ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยสกายช่อง 10 ระบบบริการข่าวสารด้วยบาร์โค้ด บริการข้อมูลด้วยระบบ Computer และ Internet การตั้งสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติในส่วนภูมิภาค การให้บริการห้องสมุดที่ทันสมัยพร้อมด้วยเอกสารตำราหลายประเภท การฟังบรรยายในชั้นเรียน การบรรยายผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 และสถานีวิทยุต่าง ๆ อีก 15 สถานี⁵

นอกจากสื่อที่มหาวิทยาลัยจัดให้แล้ว บริเวณด้านหน้ามหาวิทยาลัยมีสำนักกวดวิชาหรือติวเตอร์ต่าง ๆ การรวมกลุ่มของนักศึกษาจากจังหวัดเดียวกันให้คำแนะนำการเรียนภายในบริเวณมหาวิทยาลัย การซื้อหาข้อสอบเก่าที่มีจำหน่ายอยู่โดยทั่วไป ซึ่งก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการศึกษาหาความรู้ของนักศึกษา /

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สืบเนื่องมาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงมีสื่อที่ให้บริการทางการศึกษาเป็นจำนวนมาก นักศึกษามีโอกาสเลือกรับบริการจากสื่อได้หลากหลาย ดังนั้น จึงมีบางสื่อที่ไม่ได้รับความสนใจจากนักศึกษา

✓ความสำคัญในการศึกษาวิจัยปัญหานี้เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรค ความต้องการประสิทธิภาพของสื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อจะได้นำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด โดยเฉพาะสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ควรจะดำเนินการให้ได้ประสิทธิผล และประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

ปัญหาการวิจัย

1. ลักษณะประชากรศาสตร์ มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. หรือไม่

⁵มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **ปฏิทินเทคนักศึกษาใหม่ ปีการศึกษา 2540.** หน้า 29-31

2. ลักษณะหรือรูปแบบรายการมีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. หรือไม่
3. คุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียง มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. หรือไม่
4. ประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียง มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. หรือไม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะทางประชากรศาสตร์ กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะหรือรูปแบบรายการ กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียง รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะ หรือธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียง กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียง กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

สมมติฐาน

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ สถานภาพการศึกษา อาชีพ ภูมิภาค คณะที่ศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
2. ลักษณะหรือรูปแบบรายการ มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
3. คุณลักษณะ หรือธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียง มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
4. ประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียง มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

นิยามศัพท์

1. นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกชั้นปีและ

คณะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 หมายถึง สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา ออกอากาศในระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ส่งกระจายเสียงให้บริการทางการศึกษาแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ตั้งแต่เวลา 06.00 - 11.30 น. และ 14.00 - 23.00 น. เป็นประจำทุกวัน

3. ลักษณะ หรือรูปแบบรายการ หมายถึง การนำเสนอรายการทางวิทยุกระจายเสียงในลักษณะการบรรยาย การสนทนา การสัมภาษณ์ รายการนิเทศสารทางอากาศ รายการสาระละคร รวมทั้งรายการบันเทิงคดีด้วย เพื่อให้ นักศึกษาเกิดความสนใจติดตามรับฟัง

4. คุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อ หมายถึง ลักษณะการสื่อสารของวิทยุ ซึ่งสื่อเป็นเสียงไปยังผู้ฟัง ในระบบ A.M. หรือระบบ F.M. และมีระยะการส่งกระจายเสียงไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับกำลังส่งและสภาพแวดล้อมที่เป็นภูเขาและตึกสูง ทำให้การส่งกระจายเสียงของระบบ F.M. ไปไม่ได้ไกล และเป็น การส่งกระจายเสียงที่ผ่านไปอย่างรวดเร็ว ไม่สามารถกลับมาฟังอีกได้ ถ้าไม่มีการบันทึกเทปไว้

5. ประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียง หมายถึง ชีตความสามารถในการส่งกระจายเสียงที่ครอบคลุมไปในระยะทางกว้างไกล ซึ่งสามารถทำให้ผู้ฟังรับฟังได้ชัดเจนในพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ ปทุมธานี นนทบุรี พระนครศรีอยุธยา นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ และฉะเชิงเทรา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ลงทะเบียนศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกชั้นปีและคณะมีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม พระนครศรีอยุธยา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และฉะเชิงเทรา

2. กลุ่มตัวอย่าง

ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และแบ่งตามโควต้า (Quota Sampling) ในแต่ละจังหวัดได้จำนวน ดังนี้

กรุงเทพฯ	จำนวน	90 คน
นนทบุรี	จำนวน	40 คน
ปทุมธานี	จำนวน	40 คน

พระนครศรีอยุธยา	จำนวน	40 คน
สมุทรสาคร	จำนวน	41 คน
สมุทรสงคราม	จำนวน	40 คน
สมุทรปราการ	จำนวน	40 คน
ฉะเชิงเทรา	จำนวน	29 คน
นครปฐม	จำนวน	40 คน
	รวม	400 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
2. ได้ข้อมูลความต้องการ และความสนใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงมาปรับปรุงรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
3. ได้ผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวคิดในการปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอ และวิธีการเพื่อให้ตรงตามความต้องการของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. กรมประชาสัมพันธ์ได้ข้อมูลประกอบการพิจารณาการปรับปรุงการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

บทที่ 2

ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การประเมินผลการรับฟังรายการเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. มีทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

การวิเคราะห์ผู้รับสาร (Audience Analysis)

ในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และน่าสนใจนั้น ผู้ส่งสารจะต้องศึกษาเกี่ยวกับตัวผู้รับสารเพื่อทราบถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของผู้รับสารที่มีผลต่อการรับรู้ และการตีความสารที่ได้รับ ทั้งนี้ เนื่องจากความหมายของสารมีได้อยู่ที่ตัวสารเอง แต่อยู่ที่การตีความของผู้รับสาร ยิ่งผู้ส่งสารมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับผู้รับสารมากเท่าใด โอกาสที่การสื่อสารนั้นจะประสบความสำเร็จย่อมมีมากขึ้น

การสื่อสารในแต่ละระดับ และในแต่ละสถานการณ์ อาจมีจุดเน้นในการวิเคราะห์ผู้รับสารต่างกัน เช่น ขณะที่ทำการสื่อสารแบบซึ่งหน้า (Face-to-Face Communication) ผู้ส่งสารอาจสามารถวิเคราะห์ความสนใจ และอวัจนภาษาของผู้รับสารได้ แต่ผู้ส่งสารไม่อาจทำได้ในการสื่อสารมวลชนหรือครูซึ่งกำลังสื่อสารเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนอาจสนใจที่จะทราบถึงระดับความรู้ และประสบการณ์ของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ มากกว่าที่จะวิเคราะห์ความต้องการ และทัศนคติของผู้รับเหมือนเช่นการโฆษณาหรือการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจอื่น ๆ

โดยทั่วไป ผู้ส่งสารอาจศึกษาและวิเคราะห์ผู้รับสารในแง่ต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ

1. ลักษณะทางกายภาพ หรือทางประชากรศาสตร์ และทางเศรษฐกิจสังคม (Physical/ Demographic and Socioeconomic)
2. ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychological)
3. ลักษณะบุคลิกนิสัย (Personality or Characteristics)
4. ประเภทของผู้รับสาร (Receiver)

ทั้งนี้ การวิเคราะห์ผู้รับสารอาจทำได้ในระยะต่าง ๆ ตั้งแต่ก่อนการสื่อสารระหว่าง การสื่อสารและหลังการสื่อสาร¹

¹ พัทธี เจริญธา และคนอื่น ๆ . แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์

ทฤษฎีการวิเคราะห์ผู้รับสาร สามารถนำมาศึกษาความต้องการและความพึงพอใจของนักศึกษาได้ว่า นักศึกษามีความต้องการรูปแบบรายการแบบใด รวมทั้งการศึกษาวิธีดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ว่า มีผลต่อการรับฟังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ได้เพียงใด เมื่อวิเคราะห์ผู้รับสาร รวมทั้งศึกษาเกี่ยวกับผู้รับสารมากขึ้นจะทำให้การสื่อสารมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้นตามไปด้วย

การใช้และความพอใจต่อสื่อ (Uses and Gratification Approach)

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้และความพึงพอใจต่อสื่อได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการวิจัยสื่อสารมวลชน ซึ่งแต่เดิมงานวิจัยสื่อสารมวลชนนิยมศึกษาเกี่ยวกับผล (Effects) ของสื่อที่มีต่อบุคคล การศึกษาในแนวนี้เป็นแนวตรงกันข้ามกับแนวคิดเดิม กล่าวคือ ไม่ได้ศึกษาว่าบุคคลเป็นผู้ถูกกระทำ (Passive Person) ที่ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือทัศนคติไปตามผลที่ได้รับจากสื่อ แต่พิจารณาในทางตรงกันข้ามว่า บุคคลเป็นผู้กระทำ (Active Person) ที่มีความปรารถนาจะเลือกใช้สื่อเพื่อสนองความพึงพอใจส่วนตัว

คาทซ์ (Katz : 1959) เป็นคนแรกที่มีความเห็นว่า งานวิจัยเกี่ยวกับ "ผล" หรืออิทธิพลของสื่อที่มีต่อบุคคลนั้น ควรให้ความสนใจลดน้อยลง แต่ควรให้ความสนใจต่องานวิจัยเกี่ยวกับ "การใช้" สื่อของบุคคลให้มากขึ้น โดยคาทซ์ชี้ให้เห็นว่า สื่อจะไม่มีอิทธิพลต่อบุคคลที่ไม่เลือกใช้สื่ออย่างแน่นอน และการเลือกใช้สื่อนั้นก็สืบเนื่องมาจากเหตุผลทางจิตวิทยา และความต้องการทางสังคมของแต่ละบุคคลนั้น ๆ

เดวิดสัน (Davison) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ทำให้การสนับสนุนแนวคิดของคาทซ์ โดยให้ข้อคิดว่าบุคคลทุก ๆ คนมีความเกี่ยวพันอย่างแข็งต่อสังคมและสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวเป็นสาเหตุให้แต่ละบุคคลมีความต้องการเลือกใช้สื่อ หรือเลือกรับข่าวสารเพื่อสนองความพอใจและสอดคล้องกับความต้องการทางสังคม

แม็กควอล (Macquail) ได้ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการศึกษาเกี่ยวกับการใช้และความพอใจของสื่อไว้ 2 ประการคือ

1. เพื่อให้เข้าใจความสำคัญและความหมายของการเลือกใช้สื่อ
2. เพื่อเสนอแนะตัวแปรกลาง (Intervening Variables) ในการวิจัยเกี่ยวกับผลของสื่อ

นอกจากนั้น แม็คเคลว ยังได้สรุปเกี่ยวกับสภาพงานวิจัยในเรื่องนี้ไว้ว่า การศึกษาในแนวทางการใช้และความพอใจต่อสื่อนี้ยังอยู่ในขอบเขตจำกัด เนื่องจากงานวิจัยที่ผ่านมายังไม่สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า การที่บุคคลมีความต้องการที่จะเลือกรับสื่อหรือข่าวสารนั้นเป็นเพราะมีสาเหตุมาจากความคาดหวังเพื่อแสวงหาความพึงพอใจ โดยได้รับอิทธิพลมาจากสภาพแวดล้อมในสังคมที่สร้างความต้องการดังกล่าวนี้ให้แก่บุคคลอย่างแน่นอน แต่อย่างไรก็ดี มีงานวิจัยหลายงานที่สนับสนุนความคิดเกี่ยวกับการแสวงหาความพึงพอใจจากสื่อมวลชนในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น การแสวงหาความรู้จากรายการข่าว การเปิดรับสื่อเพื่อหลีกเลี่ยงข้อปัญหาในชีวิตประจำวัน ความโดดเด่น ความวิตกกังวล ความเครียด หรือเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเอง เพื่อแสวงหาข้อมูลในการสนทนากับบุคคลอื่นในสังคม²

ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจต่อสื่อ มีอิทธิพลอย่างมากต่อผู้รับสาร นักศึกษาจะเลือกใช้และพอใจกับสื่อที่ตรงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมของเขา โดยสื่อไม่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาหากเขาไม่ต้องการที่จะเลือกรับสื่อ นั้น นอกจากนี้สภาพแวดล้อมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเลือกรับสื่อเพื่อสนองความต้องการของตัวเอง และต้องสอดคล้องกับความเป็นอยู่ของนักศึกษาด้วย ฉะนั้น การที่จะใช้สื่อเพื่อการศึกษาจะต้องศึกษาความต้องการ สภาพสังคม และความเป็นอยู่ของนักศึกษาก่อน จึงจะทำให้การใช้สื่อเพื่อการศึกษาประสบผลสำเร็จ

ความหมายของการสื่อสาร (Communication)

คำว่า "การสื่อสาร" เป็นแนวคิดที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย เพราะเป็นพื้นฐานของกระบวนการทางสังคมทั้งหมด สำหรับมนุษย์แล้ว การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาบุคคลต่อการสร้างกลุ่มและการทำให้กลุ่มคงอยู่ต่อไป

ถึงกระนั้นก็ตาม มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "การสื่อสาร" หลากหลายต่างกัน เช่น จอร์จ เกร็บเนอร์ (George Gerbner) กล่าวว่า "การสื่อสาร" คือ การแสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ด้วยการใช้สัญลักษณ์และระบบสาร (Message System) หรือ เบเรลสันและสไตเนอร์ (Berelson & Steiner) นิยามการสื่อสารว่าเป็น "พฤติกรรม" (Act) หรือกระบวนการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ทักษะ ฯลฯ โดยการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งอาจเป็นคำพูด หนังสือ ภาพ ตัวเลข กราฟ ฯลฯ แต่แม้ว่านักวิชาการจะมีทัศนะต่างกันไปเกี่ยวกับนิยามและมิติของการสื่อสาร แต่เราก็อาจสรุปมิติของการสื่อสารที่นักวิชาการแต่ละกลุ่มมองต่างกันได้ดังนี้

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 199-200

1. การสื่อสารเป็นพฤติกรรม (Act) หรือกระบวนการ (Process)

นักวิชาการบางกลุ่มนิยามการสื่อสารเป็นเพียงพฤติกรรมหนึ่ง ๆ ที่สามารถสื่อความหมายหรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ขณะที่บางกลุ่มมองว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอดสาร (Message) จากผู้หนึ่งไปยังอีกผู้หนึ่ง

2. การสื่อสารจะต้องกระทำขึ้นอย่างตั้งใจหรือไม่

นักวิชาการบางท่าน เช่น มิลเลอร์ (Miller) กล่าวว่า การศึกษาเกี่ยวกับระบบการสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสมนั้น ควรมุ่งสนใจเฉพาะสถานการณ์สื่อสาร ซึ่งผู้ส่งสาร (Sender) มีเจตจำนง (Conscious Intent) ที่จะถ่ายทอดสารให้มีผลต่อพฤติกรรมของผู้รับสารในทางใดทางหนึ่ง ฉะนั้น การที่คนหนึ่งคนใจลอยจึงไม่ใช่การสื่อสาร แม้ว่าผู้พบเห็นสามารถตีความหมายหรือรู้สึกอะไรบางอย่างต่อการแสดงออกนั้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักทางพุทธศาสนาว่าการสื่อสารใดที่เกิดโดยไม่ตั้งใจ เรียกว่า "อุบัติเหตุ" หรือเป็นเพียงปรากฏการณ์หนึ่งเท่านั้น

3. การสื่อสารกระทำโดยผ่านภาษา (Language) อย่างเดียวหรือไม่

คำนิยามส่วนมากที่พบทางนิเทศศาสตร์เน้นการสื่อสารของมนุษย์ซึ่งอาศัยภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนที่เรียกว่า วจนภาษา (Verbal Language) หรือภาษาที่ไม่เป็นถ้อยคำหรือหนังสือ แต่เป็นสิ่งอื่น ๆ ซึ่งสามารถแสดงความหมายได้ เช่น การแสดงกิริยาท่าทาง สีหน้า น้ำเสียง ฯลฯ ซึ่งเรียกว่า อวจนภาษา (Nonverbal Language) ขณะที่นักวิชาการบางกลุ่ม เช่น วอร์เรน คับบลิว วีเวอร์ (Warren W. Weaver) รวมเอาดนตรี ภาพการแสดง และวัตถุสิ่งของอื่น ๆ ที่สามารถใช้เป็นสัญลักษณ์เข้าไว้ในนิยามของการสื่อสารด้วย

นอกจากนี้ การนิยามคำว่า "การสื่อสาร" อาจมีลักษณะเป็นเพียงการอธิบาย (Descriptive) ว่าการสื่อสารคืออะไร โดยที่ไม่เน้นว่าการสื่อสารนั้นจะต้องประสบผลสำเร็จหรือไม่ ในขณะที่มีผู้นิยามการสื่อสารในลักษณะกำหนดหรือให้มาตรฐาน (Normative หรือ Prescriptive) คือให้คำนิยามการสื่อสารโดยบ่งชี้ถึงประสิทธิผล เช่น "การสื่อสาร คือ การมีความเข้าใจร่วมกันในสาร" ของ วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm)

สมิท (Smith) จึงกล่าวว่าการสื่อสารของมนุษย์ (Human Communication) "เป็นกลุ่มของกระบวนการที่ลึกซึ้งและซับซ้อน การสื่อสารจะประกอบด้วยส่วนประกอบปลีกย่อยมากมาย เช่น สัญญาณต่าง ๆ รหัส ความหมาย ฯลฯ ไม่ว่าสารที่ถ่ายทอดต่อกันจะเรียบง่ายเพียงใด นอกจากนี้ การสื่อสารของมนุษย์เป็นกลุ่มของกระบวนการที่มีความหลากหลาย ซึ่งอาจจะใช้วิธีการสื่อสารอย่างหนึ่งอย่างใดจากวิธีการต่าง ๆ จำนวนนับร้อย อาจจะใช้คำพูดหรือท่าทาง อาจใช้การสนทนาอย่างสนิทชิดเชื้อ หรือการติดต่อผ่านสื่อมวลชนถึงผู้รับทั่วโลก ฉะนั้น เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มนุษย์ก็กำลังสื่อสารกันอยู่ เมื่อมนุษย์มีการควบคุมซึ่งกันและกัน มนุษย์ก็ทำเช่นนั้นได้โดยผ่านการสื่อสารเป็นเบื้องต้น"

อย่างไรก็ตาม พอจะสรุปความหมายร่วมกันของคำว่า "การสื่อสาร" ได้ประการหนึ่งว่า การสื่อสารเป็นการสื่อความหมายในทางหนึ่งทางใด และมีลักษณะของการส่งและรับสาร (ไม่ว่าจะเป็นภายในตัวเอง ระหว่างผู้หนึ่งกับผู้หนึ่ง หรือระหว่างกลุ่มกับกลุ่ม) ภายในปริบทหรือสภาพแวดล้อมหนึ่ง ๆ การสื่อสารจึงตั้งอยู่บนหลักแห่งความสัมพันธ์นี้เสมอ

สำหรับบุคคลแล้ว การสื่อสารทำหน้าที่หลัก 3 ประการคือ

1. สร้างรูปแบบโลกของบุคคล
2. กำหนดว่าบุคคลนั้น ๆ อยู่ในตำแหน่งใดเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น
3. ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การสื่อสารยังมีบทบาทต่อมนุษยชาติมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้หรือปรับตัวเอง การใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับผู้อื่น การประกอบอาชีพ การบริหาร การพัฒนาทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ไปจนถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและทั่วโลก³

ความหมายของการสื่อสารนั้น เป็นสิ่งจำเป็นต่อการใช้สื่อเพื่อการศึกษา เพราะการสื่อสารที่ไม่ถูกต้องชัดเจน อาจทำให้ผู้รับสารตีความผิดพลาดได้ ยิ่งการใช้สื่อวิทยุเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะผู้ส่งสารกับผู้รับสารไม่เห็นหน้ากันไม่มีโอกาสซักถาม จึงจำเป็นที่จะต้องใช้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จึงจะทำให้การใช้สื่อเพื่อศึกษามีความเข้าใจในสารตรงกัน

ผู้ส่งสาร/ผู้รับสาร (Sender/Receiver)

ผู้ส่งสาร คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่มหรือเริ่มต้นส่งสาร ไปให้อีกบุคคลหนึ่งจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม หรือเป็นผู้ทำหน้าที่ส่งสารผ่านช่องทางหนึ่งไปยังผู้รับสาร ฉะนั้น ผู้ส่งสารจึงมีบทบาทในการชี้แนะว่าพฤติกรรมการสื่อสารภายในสถานการณ์หนึ่ง ๆ นั้นจะเป็นไปในรูปใดและมีผลอย่างไร หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้กระตุ้น (Stimulus) ที่ทำให้เกิดการตอบสนอง (Response) จากผู้รับสาร

ผู้รับสาร คือ ผู้ที่รับสารจากบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง เมื่อได้รับสาร ผู้รับสารจะเกิดการตีความและการตอบสนองจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม และส่งปฏิกิริยาตอบสนอง (Feedback) กลับ ไปให้ผู้ส่งสาร

ในตำราต่างประเทศ เราจะพบคำที่หมายถึงผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือคำที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สื่อสารมากมาย ได้แก่

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 3-6

การกระตุ้น (Stimulus)	การตอบสนอง (Response)
Sender	Receiver
Encoder	Decoder
Source	Destination
Writer	Reader
Speaker	Listener
Actor	Audience
Communicator	Communicatee

มีนักวิชาการทางนิเทศศาสตร์บางคน เช่น วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm) พยายามแยกความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารว่า ในการสื่อสารนั้น บางครั้งผู้ริเริ่มความคิดกับผู้ส่งสารอาจเป็นคน ๆ เดียวกัน เช่น ผู้เริ่มต้นการสนทนา แต่ในบางครั้งผู้ริเริ่มความคิดกับผู้ส่งสารอาจเป็นคนละคนกัน เช่น โฆษกรัฐบาลรับความคิดจากนายกรัฐมนตรึมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ เป็นต้น

ในทำนองเดียวกัน ผู้ถอดความคิดกับผู้รับสารอาจเป็นคน ๆ เดียวกัน หรืออาจเป็นคนละคนกันก็ได้ เช่น นาย ก. ส่งให้ นาย ข. แต่ นาย ข. ฟังไม่ออก ต้องให้นาย ค. เป็นล่ามแปลให้ฟัง นาย ก. จึงไปถึง นาย ข. ได้ เป็นต้น ดังนั้นจึงทำให้เกิดแบบจำลองที่ซับซ้อนขึ้น ซึ่งมีลักษณะดังนี้

ผู้เข้ารหัส (Encoder) จึงหมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบในการนำความคิดของผู้ริเริ่มความคิดหรือแหล่งสาร (Source) ส่งไปยังผู้ที่ต้องการจะสื่อสารด้วย โดยการใช้สัญญาณ (Signal) และสัญลักษณ์ (Symbol) หรือเรียกว่าการเข้ารหัส (Encoding) ซึ่งแสดงถึงเป้าหมายหรือสิ่งที่แหล่งสารต้องการสื่อ

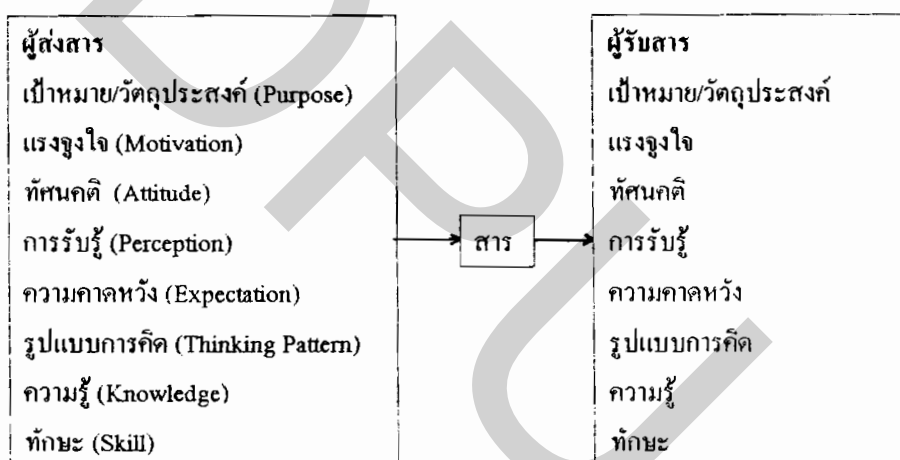
ส่วนผู้ถอดรหัส (Decoder) ก็คือ ผู้ที่ถอดความหมายของสัญญาณหรือสัญลักษณ์ที่ผู้เข้ารหัสส่งมา หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ผู้รับผิดชอบการถอดรหัสของสาร (Decoding) เพื่อให้ผู้รับสารปลายทาง (Receiver/Destination) หรือผู้รับสารที่ผู้ส่งสารต้องการให้ได้รับสารของตน

ฉะนั้น ผู้ส่งสาร อาจเป็น	แหล่งสาร	+	ผู้เข้ารหัส	= คนเดียวกัน
(Sender)	(Source)		(Encoder)	
หรืออาจเป็น	แหล่งสาร		ผู้เข้ารหัส	= คนละคน
	(Source)		(Encoder)	
ผู้รับสาร อาจเป็น	ผู้ถอดรหัส		ผู้รับสารปลายทาง	= คนเดียวกัน
(Receiver)	(Decoder)		(Destination)	

หรืออาจเป็น ผู้ถอดรหัส ผู้รับสารปลายทาง = คนละคน
(Decoder) (Destination)

ดังนั้น การสื่อสารของมนุษย์โดยทั่วไปจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วย ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างคนอย่างน้อย 2 คนขึ้นไป แต่การสื่อสารจะดำเนินไปได้ต่อเมื่อทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) ร่วมกัน หรือมีขอบข่ายของประสบการณ์ (Field of Experience) บางส่วนร่วมกัน จึงจะเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ (Symbol) ที่ใช้ร่วมกัน

นอกเหนือจากการมีขอบข่ายของประสบการณ์ร่วมกันแล้ว การสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารจะมีประสิทธิภาพน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยของผู้ส่งสาร อันได้แก่

ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะมีบทบาทและหน้าที่ใดในการสื่อสารนั้นขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร (เช่น เพื่ออธิบาย เพื่อโน้มน้าวใจ) ระดับของการสื่อสาร (เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคลในกลุ่ม การสื่อสารมวลชน) สถานภาพและความสัมพันธ์ของผู้ส่งสารและผู้รับสารตลอดจนบริบทและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ⁴

ผู้ส่งสาร/ผู้รับสาร มีบทบาทสำคัญมากในการสื่อสาร โดยเฉพาะผู้ส่งสาร ในกรณีของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ผู้ที่ส่งสารคืออาจารย์ที่บรรยายออกอากาศ จะมีบทบาทอย่างมากที่จะเสนอแนะ โน้มน้าว อธิบายหรือชี้แนะ เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสารซึ่งเป็นนักศึกษาได้เกิดการตอบสนองและมีส่วนร่วม ซึ่งการสื่อสารจะสำเร็จได้ก็ขึ้นอยู่กับผู้ส่งสารและผู้รับสารที่จะสามารถสื่อสารได้เข้าใจตรงกัน

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11-14

ทฤษฎีการประเมิน (Evaluation Theory)

ทฤษฎีการประเมิน

การประเมินเป็นวิธีการศึกษาความจริงในด้านคุณค่าหรือค่าของข้อเท็จจริงในแง่ต่าง ๆ ภายใต้อุปสรรคทางสังคม การศึกษาความจริงโดยตรงนับว่ามีความยากลำบากอยู่แล้ว ยิ่งการศึกษา "ค่า" หรือ "คุณค่า" ของความจริง ยิ่งนับได้ว่ามีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การประเมินจึงเป็นกระบวนการที่ไม่ง่าย และทำให้ดีได้ยาก เพราะต้องอาศัยปรัชญา วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ความรอบรู้ในเนื้อหา และการใช้วิจารณญาณอันสมเหตุสมผลในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

วิธีหนึ่งที่จะทำความเข้าใจรากฐานสำคัญของคำว่า "การประเมิน" คือ การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังการประเมินตามแนวคิดของนักทฤษฎีการประเมินคนสำคัญ ๆ ที่ใช้กันเป็นแบบอย่างของการประเมินในทุกวันนี้ ปรัชญาที่นักทฤษฎีการประเมินยึดเป็นหลักในการสร้างรูปแบบการประเมินสามารถมองได้หลายแง่มุม มุมหนึ่งของการมองอาจวิเคราะห์ได้จากการตอบคำถามเชิงปรัชญาของการประเมินว่า "เราทำการประเมินไปทำไม" และ "เราควรทำการประเมินอย่างไร?" ผลการวิเคราะห์เชิงปรัชญาที่ได้จากคำถามทั้งสองน่าจะเป็นกรอบความคิดสำหรับการศึกษารายละเอียดของการประเมินได้เป็นอย่างดี⁵

นิยามการประเมิน (Definitions of Evaluation)

"การประเมิน" เป็นคำที่มีผู้กล่าวถึงกันมากที่สุดคำหนึ่ง แต่มีความเข้าใจไม่ค่อยตรงกัน พอเอ่ยถึงคำว่า การประเมิน บางท่านนึกถึง การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การติดตามผล การดำเนินงาน การสร้างเครื่องมือทดสอบ การวิเคราะห์ข้อมูล หรือการเขียนบรรยายสรุปผลการปฏิบัติงาน แท้จริงแล้ว การประเมินมีความสลับซับซ้อนกว่านั้นมาก และมีความแตกต่างจากกระบวนการซึ่งเรารู้จักกันดีโดยทั่วไป เช่น "การวัดผล" หรือ "การวิจัย" เป็นต้น ความสับสนในความหมายของคำเกิดขึ้นได้เสมอ แม้แต่บรรดานักประเมินด้วยกันเองยังไม่สามารถมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่า การประเมินคืออะไรกันแน่? จึงทำให้มีการให้คำนิยามของการประเมินอย่างหลากหลาย การทำความเข้าใจถึงความหมายของ "การประเมิน" นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการทำความเข้าใจ ทฤษฎีและกิจกรรม การประเมินที่จะกล่าวต่อไปนี้ ขอเสนอพัฒนาการของความหมายการประเมินที่นักประเมินได้ให้ไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

---

⁵ศิริชัย กาญจนวาสิ. ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2537, หน้า 6-7

การประเมิน (Evaluation) = การวัด (Measurement)

การประเมินในระยะแรกได้รับการถ่ายทอดความรู้ส่วนใหญ่มาจากการวัด การวัดผล ถูกนำไปใช้ในโรงเรียนเป็นเวลานานหลายพันปีมาแล้ว เพื่อประเมินว่าผู้เรียนมีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาอย่างน้อยเพียงไร ตอนแรกใช้วิธีการสังเกต สอบปากเปล่า ต่อมาเป็นการใช้แบบสอบเพื่อให้ได้คะแนนเป็นตัวบ่งชี้ระดับผลสัมฤทธิ์ และความสามารถทางสมอง การใช้แบบสอบสำหรับวัด และประเมินผลในโรงเรียนจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง

ในช่วงเวลา ค.ศ. 1920-1930 นักประเมินในระยะนั้นใช้คำว่า การวัดและการประเมินผลในความหมายเดียวกัน เนื่องจากการประเมินเป็นสิ่งที่แฝงเร้น และมีแหล่งกำเนิดมาจากศาสตร์แห่งการวัด จึงไม่น่าแปลกใจเลยเมื่อมีคนพูดถึงสองคำดังกล่าว แต่รวมความหมายถึงสิ่งเดียวกัน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากชื่อหนังสือ และงานเขียนของผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การวัดผล เช่น Thorndike และ Hagen (1969), Ebel (1965) อ้างจาก Stufflebeam และคณะ (1971) ที่ใช้คำทั้งสองในความหมายเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

เวลาต่อมา ทั้งสองคำเริ่มแยกจากกันและมีการให้ความสำคัญต่อคำว่า "การประเมิน" มากขึ้น อย่างไรก็ตาม คำว่า "การประเมิน" ยังอยู่ในลักษณะที่ใกล้ชิดกับคำว่า "การวัด" ตัวอย่างเช่น Thorndike และ Hagen (p.10) ได้กล่าวว่า "การประเมินเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างใกล้ชิดกับการวัด เพียงแต่การประเมินมีเฉพาะเจาะจงมากกว่า และต้องอาศัยการวินิจฉัยว่าเหมาะสมไหม? ดีหรือไม่? ถ้าใช้เทคนิคการวัดที่ดีย่อมจะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการประเมินที่ถูกต้อง

การนิยามว่าการประเมิน คือ การวัดหรือในทางกลับกัน มีข้อดีในแง่ที่ทำให้การประเมิน พักตัวและพัฒนาอยู่กับหลักการทางวิทยาศาสตร์ของการวัด ซึ่งเน้นความเป็นปรนัย และความเที่ยงตรง โดยยึดหลักการใช้เครื่องมือมาตรฐาน เพื่อวัดคุณลักษณะที่แตกต่างระหว่างบุคคล การใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป รวมทั้งการสร้างมาตรฐานหรือบรรทัดฐานไว้สำหรับการเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตามผลเสียที่ติดตามมากก็คือ ทำให้นักประเมินมีบทบาทเป็นนักเทคนิคการวัด มุ่งสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะของบุคคล การประเมินจึงผูกติดอยู่กับการตีความหมายของคะแนนที่ได้จากเครื่องมือมาตรฐานของการวัดมากเกินไป ทำให้มองข้ามตัวแปรเชิงประเมินที่สำคัญบางตัว ซึ่งไม่สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณ เช่น การจัดองค์กร การประสานงาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในและภายนอกองค์กร เป็นต้น รวมทั้งขาดพัฒนาการของการกำหนดเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจ และการวินิจฉัยคุณค่าของสิ่งที่ทำการศึกษา

การประเมิน (Evaluation) = การวิจัยประยุกต์ (Applied Research)

เมื่อพิจารณาจากกิจกรรมการประเมินแล้ว บ่อมมีลักษณะใกล้เคียงกับกิจกรรมการวิจัยเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่ของความผูกพันอย่างลึกซึ้งซึ่งมีต่อระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ การออกแบบ

(Design) เครื่องมือและการวิเคราะห์ ด้วยเหตุนี้จึงมีการมองว่าการประเมินเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ (Guttentag and Struening, 1975 ; Riecken and Boruch, 1974 ; Weiss, 1972) เท่ากับเป็นการมองว่าการประเมินเป็น "การวิจัยประยุกต์" นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Rossi (1972-1982) ที่ระบุว่า การประเมินเป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมสำหรับตัดสินใจ และพัฒนาโครงการทางสังคมด้านการวางแผน การติดตามผล ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของโครงการ ดังนั้น นักวิจัยเหล่านี้จึงเสนอแนะให้นำหลักการทางการวิจัยมาใช้เป็นหลักในงานการประเมินนั่นเอง

การประเมิน (Evaluation) = การช่วยการตัดสินใจ (Assistdecision Making)

ระหว่างทศวรรษ 1960 การประเมินได้ขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นจากเดิมซึ่งจำกัดขอบเขตเพียงการตรวจสอบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เป็นการแสวงหาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ ของผู้บริหาร ดังนั้นจึงมีการพัฒนาความหมายใหม่ของการประเมินเป็น "การประเมิน หมายถึง กระบวนการระบุและเสนอสารสนเทศเพื่อช่วยการตัดสินใจ" ผู้ที่ให้นิยามการประเมินตามแนวทางดังกล่าวมีหลายท่านที่สำคัญ ได้แก่

Cronbach (1963) การประเมิน เป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการเก็บรวบรวมและใช้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจ จุดมุ่งหมายหลักของการประเมินโครงการอยู่ที่ความต้องการทราบผลของโครงการ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และส่วนใดของโครงการที่ควรปรับปรุงแก้ไข

Alkin (1969) การประเมินเป็นกระบวนการของการทำให้เกิดความมั่นใจในการตัดสินใจ ด้วยการคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสม รวบรวม และวิเคราะห์เพื่อจัดทำรายงานสรุปสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม

Stufflebeam และคณะ (1971) การประเมินเป็นการระบุปัญหา การจัดหาและการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม

จะเห็นได้ว่า ความหมายของการประเมินดังกล่าว มีข้อดีที่สำคัญประการหนึ่งคือ ทำให้มองเห็นหน้าที่หนึ่งของการประเมิน ได้แก่ การเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการบริหารงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของการประเมินในการทำให้การตัดสินใจเกิดขึ้นอย่างมีเหตุมีผล การประเมินจึงขยายขอบเขตนอกเหนือไปจากการประเมินมนุษย์ เช่น ประเมินโครงการ ทรัพยากร มาตรการดำเนินงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตามคำจำกัดความดังกล่าวยังขาดความชัดเจนของเป้าหมาย และการประเมินว่าจุดหมายที่แท้จริงของการประเมินอยู่ที่ไหน เพียงเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจเท่านั้นหรือ นักประเมินหลายท่านไม่เห็นด้วยที่ว่าผู้บริหารเท่านั้นที่สำคัญ ยังมีผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ กับการประเมิน ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน⁶

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11-17

การพัฒนาศาสตร์แขนงใดก็ตามต้องมีการสร้างองค์ความรู้เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาทฤษฎีและกฎเกณฑ์อันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ลำพังการสังเกตและการสรุปผลจากข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ยังเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ ควรจะต้องหยั่งรากลงลึกสู่การสรุปหลักการ/ทฤษฎี หรือกฎเกณฑ์โดยทั่วไป เพราะทฤษฎีที่ดีย่อมสามารถพัฒนาเป็นแนวทางที่ดีของการปฏิบัติในสถานการณ์เฉพาะต่าง ๆ ได้ปฏิบัติการที่ไร้ทฤษฎีรองรับมีลักษณะคล้ายการทำงานแบบสุ่มตามอำเภอใจ จึงเปรียบเสมือนเป็นการกระทำที่ไร้วิญญาณและจุดหมาย

ทฤษฎีใดก็ตาม ควรจะมีลักษณะของความเป็นวิทยาศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างข้อเท็จจริง เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งควรมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. ความเป็นปรนัย (Objectivity) มีลักษณะที่เป็นกลาง ปลอดจากอคติ หรือความลำเอียงส่วนตัว
2. มีความเที่ยง (Reliability) สามารถอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างคงเส้นคงวา และสอดคล้องกับทฤษฎีหลักอื่น ๆ
3. มีโครงสร้างที่เป็นระบบ (Systematic Structure) ส่วนต่าง ๆ ของทฤษฎีมีความสอดคล้องและรองรับกันทั้งในระดับการบรรยาย(Descriptive Level) และระดับการอธิบาย (Explanatory Level) เหตุการณ์ต่าง ๆ
4. สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย (Comprehensiveness) ครอบคลุม โน้ตชนจำนวนจำกัด แต่มีความเพียงพอที่จะใช้ในการทำความเข้าใจ ทำนาย และควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ
5. มีนัยทั่วไป (Generality) ความเป็นนามธรรมของทฤษฎีสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงรูปธรรมของเหตุการณ์เฉพาะต่าง ๆ ได้

ในการพัฒนาทฤษฎี การประเมินควรมีลักษณะความเป็นวิทยาศาสตร์ตามเกณฑ์ดังกล่าว เพราะการประเมินจัดได้ว่าเป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์แขนงหนึ่ง แต่มีลักษณะพิเศษของบูรณาการทางด้านศิลปศาสตร์และปรัชญาร่วมอยู่ด้วย ฉะนั้นจึงอาจจำแนกทฤษฎีการประเมินตามแหล่งที่มาของทฤษฎีได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ วิธีวิทยาของทฤษฎี (Methodology of Theory) กับเนื้อหาของทฤษฎี (Content of Theory) ซึ่งมีแหล่งที่มาจาก การสังเกต ศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับการวัด และประเมินผลทางด้านศึกษาศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

การประเมินควรให้คุณค่าในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

1. เป็นศูนย์กลางของแนวคิดทางการประเมิน

การประเมินควรเป็นแหล่งรวมแนวคิด หรือหลักการทางการประเมินที่พัฒนามาจากความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงทางการประเมินที่ได้จากการสังเกต หรืออาจเป็นแนวคิดที่พัฒนา

มาจากมโนทัศน์ใหม่ที่สมเหตุสมผลอันจะเป็นประโยชน์ต่อการประเมิน

2. อธิบายธรรมชาติของการประเมิน

การประเมินควรอธิบายปรากฏการณ์ของการประเมินในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เช่น เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการประเมิน บทบาทของการประเมิน ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับสังคม เป็นต้น

3. แนะนำแนวทางการประเมินที่เหมาะสม

การประเมินควรเสนอแนะแนวทางการประเมินที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น วิธีการ รูปแบบ การกำหนดคุณค่า เป็นต้น

4. นำสู่การพัฒนาความรู้ใหม่

การประเมินที่ดีควรจุดประกายไฟที่ให้แสงสว่างอันนำไปสู่การขยาย และพัฒนาความรู้ใหม่ ทฤษฎีใหม่ หรือกฎเกณฑ์ใหม่⁷

การประเมินเน้นการตัดสินใจ (Decision - Oriented Evaluation)

การประเมินที่เน้นการเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจทางการบริหาร มีแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการประเมินดังนี้

1. ความหมายของการประเมิน

การประเมิน เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่ควรจะเป็น เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือเหตุการณ์นั้น ๆ

นักทฤษฎีการประเมินที่มีความเชื่อในแนวคิดนี้ ที่สำคัญได้แก่

Tyler (1950) การประเมินเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง "สิ่งที่เป็จริง" (What is) กับ "สิ่งที่ควรจะเป็น" (What should be) และการใช้ข้อมูลความไม่สอดคล้องเป็นหลักในการตัดสินใจสรุปผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร

Provos (1971) การประเมินเป็นการเปรียบเทียบความสอดคล้องระหว่างการปฏิบัติตามที่วางแผนกับการปฏิบัติตามที่เป็จริง และผลลัพธ์ที่คาดหวังตามแผนกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ความสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องที่เกิดขึ้นแสดงถึงข้อดีหรือข้อเสียของโครงการ

Stufflebeam และคณะ (1971) การประเมินเป็นการกำหนดปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูล และเสนอสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

2. บทบาทของนักประเมิน

บทบาทสำคัญของนักประเมินคือ การตอบสนองความต้องการสารสนเทศของผู้

⁷ เรืองเกียรติกัน , หน้า 43-45

บริหาร โดยขึ้นอยู่กับผู้บริหารในการกำหนดบริบทของการตัดสินใจ และเกณฑ์การตัดสินใจความสำเร็จของโครงการ Stufflebeam และคณะ (1971) และ Stake (1976) ต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า นักประเมินไม่ควรเข้าไปมีส่วนในกระบวนการตัดสินใจทางการบริหาร เพราะจะทำให้เสียความเป็นกลางในการประเมิน ฉะนั้นผู้ประเมินจึงควรมีบทบาทเพียงเสนอสารสนเทศจากผู้เกี่ยวข้องรอบด้านที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

3. ผู้รับผิดชอบในการตัดสินใจคุณค่า

ผู้บริหารควรเป็นผู้ตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่มีงประเมิน โดยอาศัยสารสนเทศที่ได้จากการประเมิน เพราะผู้บริหารเป็นบุคคลที่ต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสม จึงควรตัดสินใจคุณค่าของสิ่งเหล่านั้นด้วยตนเอง⁸

Context - Input - Process - Output Approach (CIPP)

Stufflebeam และคณะ (1971) ได้เสนอ CIPP Model สำหรับการประเมินบริบทปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกเป้าหมาย/จุดมุ่งหมายของโครงการ/การดำเนินงาน (Planning Decision) การกำหนดยุทธวิธี/แผนงาน และการดำเนินงาน (Structuring Decision) การปรับเปลี่ยนยุทธวิธี/แผนงาน/การดำเนินงานให้มีความเหมาะสม (Implementing Decision) และการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน/คง-ขยาย/ยุบ - เลิกโครงการ (Recycling Decision) Stufflebeam และคณะได้เสนอแนะว่า นักประเมินจะต้องออกแบบการประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยการระบุประเภท ระดับ และภาคกระเนสถานการณ์ของการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้น กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ และวางแนวทางการประเมิน จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผล⁹

Stufflebeam และคณะ (1971) ได้เสนอ CIPP Model สำหรับการประเมิน

C = Content

I = Input

- Man

- Money

- Management

- Material

P = Process

P = Product

⁸ เรื่องเดียวกัน , หน้า 86-87

⁹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 94

Rossi, Freeman, and Wright's Approach (RFWA)

Rossi, Freeman และ Wright (1979) ได้เสนอรูปแบบการประเมินอย่างเป็นระบบ ที่พยายามเน้นการประเมินที่มีการวางแผน กำหนดวิธีการที่เป็นมาตรฐาน และชัดเจน เพื่อให้ผลการประเมินมีความเที่ยงตรงและเป็นปรนัย Rossi, Freeman และ Wright เสนอว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินควรเน้นที่การดำเนินงานว่าเข้าถึงประชากรเป้าหมายเพียงไร เป็นไปตามแผนหรือไม่ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงไร โดยการประเมินนั้นจะต้องให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการติดตามควบคุมผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาเศรษฐศาสตร์การดำเนินงาน¹⁰

คุณค่าของวิทยุกระจายเสียง

ในปัจจุบันวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชน (Mass Media) ที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนเราอย่างใกล้ชิด โดยสามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกชั้นไม่ว่าคน ๆ นั้นจะอยู่แห่งหนตำบลใด แม้ในที่นั้นจะไม่มีไฟฟ้าใช้ก็สามารถรับฟังรายการวิทยุได้ วิทยุเป็นระบบสื่อสารที่เร็วที่สุดโดยสามารถให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริง ตลอดจนความบันเทิงต่าง ๆ แก่ผู้ฟังนับจำนวนล้าน ๆ คนในเวลาเดียวกัน วิทยุมีอิทธิพลต่อผู้ฟังโดยมีกำลังชักชวนโน้มน้าวใจ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ และสามารถตรึงอารมณ์แก่ผู้ฟังได้เป็นอย่างดี ถ้าจะเปรียบวิทยุกับสื่อมวลชนอื่น ๆ เช่น สิ่งตีพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา หรือแม้กระทั่งภาพยนตร์ วิทยุจะเป็นสื่อมวลชนที่ไปถึงผู้ฟังได้รวดเร็วกว่ามาก ปัจจุบันถือว่าวิทยุเป็นเครื่องเสียงไฟฟ้าที่มนุษย์แทบทุกมุมโลกมีใช้มากที่สุด

ด้วยความรวดเร็วและคุณสมบัติพิเศษของวิทยุดังกล่าว วิทยุจึงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร (Communication) การบริหารประเทศชาติและการทำความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับประชาชนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้วิทยุยังเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มนุษย์นำเอามาใช้ในกิจการต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย เป็นต้นว่า ในวงการธุรกิจการค้า การอุตสาหกรรม การแพทย์ การจราจร การประชาสัมพันธ์ การโฆษณาชวนเชื่อ (สงครามจิตวิทยา) และการศึกษาอย่างได้ผล

จากประโยชน์ของการใช้วิทยุและรายการวิทยุกระจายเสียงที่กล่าวมานี้ ก็เป็นคุณค่าโดยทั่วไป ซึ่งแท้ที่จริงแล้ววิทยุไม่เพียงแต่จัดรายการเพื่อให้ข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังเท่านั้น แต่วิทยุกระจายเสียงสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือสื่อการสอนเพื่อช่วยการเรียนการสอนในห้องเรียน (School Broadcast) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 93

ในปัจจุบันตามโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทั่วไป ได้มีการจัดบทเรียนทางวิทยุกระจายเสียงควบคู่ไปกับบทเรียนทางไปรษณีย์ และตำราเอกสารต่าง ๆ ได้ทุกระดับชั้น และแทบทุกสาขาวิชา โดยสามารถทำบทเรียนได้หลายแบบ เช่น การพูด การบรรยายสั้น ๆ แบบสัมภาษณ์ แบบอภิปรายเป็นคณะหรือโต๊ะกลม แบบบันทึกเหตุการณ์จริง แบบแข่งขันตอบปัญหา แบบห้องเรียนจำลอง แบบแสดงการณ หรือโต้วาทิ แบบละคร คนตรี สารคดี แบบรายการวารสาร แบบรายการวิทยุประกอบภาพ ซึ่งรายการแต่ละรายการจะจัดแบบใดก็ขึ้นอยู่กับความรู้และดุลยพินิจของผู้สอน และผู้จัดรายการ โดยคำนึงถึงเนื้อหาวิชาที่จะใช้แบบใดเพื่อให้ผู้ฟังไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ด้านคุณค่าทางการสอนของวิทยุนี้ Edgar Dale นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงชาวอเมริกันได้สรุปไว้ว่า

1. สามารถเสนอเรื่องราวทันเหตุการณ์อย่างคิเยี่ยม
  2. สามารถให้ความรู้สึก และความประทับใจและเป็นจริง
  3. สามารถเอาชนะข้อจำกัดในเรื่องเวลา และความห่างไกล โดยสอนได้ทั้งเรื่องในอดีต และปัจจุบันไม่ว่าจะเกิดขึ้น ณ สถานที่ใด
  4. สามารถเร้าอารมณ์ของผู้ฟังให้คล้อยตามได้โดยการใช้เสียง คำพูด และคนตรี
  5. สิ้นค่าใช้จ่ายน้อยเมื่อเทียบกับอุปกรณ์การสอนบางประเภทในแง่ประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะในด้านจำนวนของนักเรียนซึ่งมีจำนวนมหาศาล
  6. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา วิชาการ และวิธีการสอน
  7. ช่วยทางด้านอื่น ๆ เช่น ช่วยพัฒนาทักษะในการฟัง และการอ่าน
- อย่างไรก็ดี วิทยุก็เหมือนวัสดุประกอบการสอนอื่น ๆ ถึงแม้จะมีข้อดี และใช้ได้ดี ผลดีอย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อเสียหรือข้อจำกัดบางอย่าง ซึ่งอาจจะทำให้ใช้วิทยุไม่ได้ผลดีก็ได้ ข้อจำกัดของวิทยุมีดังนี้

1. ต้องการสมาธิในการฟัง เพราะวิทยุมีเพียงเสียงอย่างเดียวที่เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง
2. เป็นการติดต่อสื่อสารทางเดียว (One way Communication) ผู้ฟังไม่สามารถตอบโต้ หรือถามคำถามในระหว่างที่มีการออกอากาศได้
3. เวลาในการออกอากาศมีตารางกำหนดไว้แน่นอน ซึ่งอาจไม่ตรงกับชั่วโมงเรียนในชั้นเรียน เวลาเปิดฟังจึงต้องเปิดให้ตรงกับรายการ
4. ผู้ฟังไม่สามารถฟังรายการวิทยุก่อนล่วงหน้า หรือเปิดฟังอีกในตอนหลังเหมือนเทปบันทึกเสียง

วิทยุเพื่อการศึกษาในต่างประเทศ

ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส แคนาดา สวีเดน เยอรมัน หรือประเทศในแถบเอเชียหลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น จีน รัสเซีย และไทย เป็นต้น ต่างให้ความสำคัญของวิทยุไม่น้อยไปกว่าโทรทัศน์ และมีการใช้วิทยุกระจายเสียงอย่างกว้างขวาง โดยมีความมุ่งหมายของการใช้วิทยุกระจายเสียง แบ่งออกได้เป็น 2 ประการ

1. วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาประชาชน เป็นการให้การศึกษาแก่คนทุกวัย เพื่อส่งเสริมความรู้และให้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การแนะนำอาชีพ ตลอดจนความรู้รอบตัวทุกชนิดที่คนทั่วไปสนใจและควรรู้

2. วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาโดยตรง เป็นการส่งรายการต่าง ๆ เป็นบทเรียนไปถึงผู้เรียน ช่วยเหลือครูในฐานะเป็นอุปกรณ์การสอนหรือสื่อการสอนชนิดหนึ่ง

ในสหรัฐอเมริกา กิจการวิทยุกระจายเสียงมีสถานีวิฑูมากมายนับหลายเจ้าของ เช่น เป็นองค์การธุรกิจของเอกชน ของมหาวิทยาลัย ขององค์การการศึกษาท้องถิ่น เป็นต้น มีคณะกรรมการควบคุมการสื่อสารที่เรียกว่า FCC (Federal Communications Commission) ควบคุมดูแลการสื่อสารทางวิทยุ โทรศัพท์ โทรเลข และโทรทัศน์ โดยมีอำนาจในการออกใบอนุญาต และถอดถอนใบอนุญาตของสถานีวิทยุ และโทรทัศน์ได้ ในสหรัฐใช้วิทยุส่งเสริมการศึกษาผู้ใหญ่ในถิ่นห่างไกลตามชนบทต่าง ๆ โดยมุ่งหมายที่จะปูพื้นฐานการศึกษาระดับผู้ใหญ่เพื่อจะได้มีโอกาสศึกษาในระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย เช่น รัฐ Oklahoma และ California เป็นต้น ในสหรัฐนั้นผู้ดำเนินรายการวิทยุศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมากมักจะเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยของรัฐแต่ละรัฐ นอกจากนี้ก็มีหน่วยงานรัฐบาลดำเนินงานด้วย วิทยุศึกษาขององค์การนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียงมากในสหรัฐคือ โรงเรียนทางอากาศภาค FM ชื่อ New York States Empire FM. School of the Air ส่งกระจายเสียงถ่ายทอดถึง 12 สถานี ส่วนวิทยุโรงเรียนตามโรงเรียนมัธยมต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกานั้นมักจะมีศูนย์อยู่ ณ เมืองใดเมืองหนึ่ง ซึ่งจะเป็นศูนย์กลางของการศึกษาด้วย เช่น ที่ California จะมีศูนย์การศึกษาอยู่ที่ Orange Country ซึ่งจะส่งกระจายเสียงไปตามโรงเรียนต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการผลิตรายการสำหรับนักเรียนพิการ ซึ่งไม่อาจไปโรงเรียนเช่นนักเรียนปกติ เรียกว่า High School of the Air

เด็กพิการที่อยู่บ้านจะได้รับเครื่องวิทยุ F.M. หนังสือเรียน สมุดทำกรบ้าน แผนที่และอุปกรณ์การเรียนอื่น ๆ มีการส่งคำถามให้นักเรียนและมีการทดสอบความรู้เสมอ ๆ วิชาที่สอนมีภาษาอังกฤษ สังคมวิทยา และวิชาวิทยาศาสตร์ จากสถิติในปี พ.ศ. 2517 (ค.ศ.1974) สหรัฐมีสถานีวิฑู A.M. เพื่อการค้าประมาณ 4,400 สถานี สถานี F.M. มีประมาณ 2,500 สถานี สถานีวิทยุเพื่อการศึกษาซึ่งส่วนมากเป็นระบบ A.M. มีประมาณ 670 สถานี รวมสถานีวิฑูทั้งหมดประมาณ 7,600 สถานี

ในประเทศฝรั่งเศสนั้น รัฐเป็นผู้จัด โดยมอบให้สำนักงานวิทยุโทรทัศน์โรงเรียนดำเนินงาน โดยจัดรายการสำหรับผู้ฟัง 4 ประเภทคือ

1. รายการส่งเข้าห้องเรียนสำหรับนักเรียนและนักศึกษาที่กำลังเรียนในห้องเรียน เป็นรายการสอนวิชาในหลักสูตรของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยโดยตรง
2. รายการสำหรับนักเรียนฟังขณะไม่ได้อยู่ในห้องเรียน หรือปิดภาคเรียน เป็นรายการที่เกี่ยวกับวิชาที่สอนในห้องเรียนและการบ้านที่ครูให้ทำ ครูประจำชั้นอาจแนะนำให้นักเรียนคอยฟังรายการที่บ้าน แล้วนำมาอภิปรายในชั้นในวันรุ่งขึ้น หรือตอนเปิดเทอมก็ได้
3. รายการสำหรับผู้ใหญ่ มีทั้งรายการประเภทฝึกฝนอาชีพ และเพิ่มพูนความรู้ เช่น ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ทบทวนความรู้เก่า ๆ ที่ได้เรียนมาแล้วในโรงเรียนเพื่อกันลืม สอนเกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสังคมในปัจจุบัน และปัญหาชีวิตประจำวันต่าง ๆ
4. รายการสำหรับครู เพื่อขยายขอบเขตความรู้ของครู นอกเหนือไปจากการอ่านหนังสือหรือตำรา นอกจากนี้ก็ส่งเสริมความรู้ในด้านวิธีการสอน ปรัชญาการศึกษา การใช้อุปกรณ์การสอน เป็นต้น

การจัดทำรายการต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้เขียนบทได้แก่ครูที่ได้รับการอบรมในด้านการเขียนบทมาเป็นอย่างดี รายการวิทยุส่วนมากมักจะบันทึกเป็นเทปไว้ล่วงหน้าก่อนออกรายการเสมอ

Radio Vision ฝรั่งเศสยังมีการสอนทางวิทยุอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า Radio Vision เป็นการสอนทางวิทยุอย่างเดียวกับวิทยุโรงเรียน แต่ทางโรงเรียนจะมีสไลด์หรือฟิล์มสตริปฉายประกอบให้นักเรียนได้เห็นภาพต่าง ๆ ที่นักเรียนฟังทางวิทยุด้วย บทเรียนแต่ละบทออกอากาศไปเข้าห้องเรียน ส่วนอุปกรณ์ซึ่งเป็นภาพ คือ สไลด์หรือฟิล์มสตริป ทางโรงเรียนต้องซื้อเก็บไว้เป็นชุด ๆ แล้วนำออกมาใช้ประกอบบทเรียนวิทยุในเรื่องนั้น ๆ การออกอากาศเมื่อใดนั้น ทางสถานีจะพิมพ์ตารางออกอากาศส่งไปตามโรงเรียนล่วงหน้า

ในประเทศรัสเซียนั้นถือได้ว่าเป็นประเทศที่ใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์หรือวิทยุ สำหรับด้านวิทยุ นั้น ถือเป็นเครื่องมือทางการศึกษาที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะในระดับรัฐบาลหรือส่วนท้องถิ่น รายการวิทยุของรัสเซียจัดโปรแกรมวิทยุทางการศึกษาแก่เยาวชนของชาติตั้งแต่ระดับเล็ก ๆ เด็กวัยรุ่น (มัธยม) และระดับอุดมศึกษา ลักษณะของรายการมีทั้งในรูปของการสัมภาษณ์ การสนทนา การแนะนำ การแสดงหรือละคร ข่วจากโรงเรียน และข่วของเยาวชนในต่างประเทศด้วย อย่างไรก็ตาม รูปแบบของสื่อการสอนไม่ว่าวิทยุหรือโทรทัศน์ จะได้รับการควบคุมจากส่วนกลางซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล

ในออสเตรเลีย ได้นำเอาวิทยุกระจายเสียงไปใช้ในการศึกษา โดยสถานีวิทยุ ABC ทำหน้าที่ส่งกระจายเสียงรายการวิทยุออกอากาศ นับเป็นการช่วยแก้ปัญหาของประเทศที่ประสบปัญหาที่มีนักศึกษาจำนวนมากแต่ขาดแคลนครู นอกจากนี้ออสเตรเลียยังร่วมมือกันกับประเทศ

นิวซีแลนด์ในการใช้วิทยุเป็นสื่อกลางในการศึกษาผู้ใหญ่โดยดำเนินงานมาเป็นเวลานาน โดยการจัดตั้ง "สถาบันเทคนิคทางไปรษณีย์แห่งนิวซีแลนด์" ณ กรุงเวลลิงตัน สำหรับนักศึกษากว่า 13,000 คน และมหาวิทยาลัยทางวิทยุ (Radio University) ของมหาวิทยาลัยแห่งนิวเซาท์เวลส์ ที่เมืองซิดนีย์ โดยมุ่งการสอนทางบัณฑิตวิทยา นอกจากนี้ประเทศออสเตรเลียยังให้ทุนการศึกษากับครูอาจารย์ในบางประเทศ เช่น ประเทศไทย ภายใต้ทุนโคลัมโบ ไปศึกษาและดูงานทางด้านการเรียนการสอนทางวิทยุกระจายเสียงสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษาผู้ใหญ่ด้วย

ในประเทศญี่ปุ่น มีปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนในระดับสูง ๆ เพราะส่วนมากทำงานและต้องการศึกษาในชั้นสูงเพื่อยกระดับความรู้และโอกาสในการทำงานที่ดี ๆ สถานีวิทยุกระจายเสียง NHK ได้เริ่มรายการการศึกษาทางวิทยุกระจายเสียงและได้ขยายงานทางด้านนี้ออกไปเป็นโครงการระดับชาติ

รายการวิทยุเพื่อการศึกษา (Educational Radio Program) ในประเทศไทย

คงได้กล่าวมาแล้วในเรื่องรายการวิทยุทางด้านให้ความรู้แก่ผู้ฟังนั้นมีด้วยกัน 2 ประเภท คือ รายการเพื่อความรู้แก่ผู้ฟังทั่วไป ที่มุ่งเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแท้ ๆ หรือที่จะช่วยให้บุคคลมีความรู้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ และรายการวิทยุโรงเรียน (School Broadcasting Program) ที่มุ่งให้ความรู้ในหลักสูตรแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนสำหรับรายการการศึกษา

ในประเทศไทยนั้น สถานีวิทยุแทบทุกสถานีต่างก็พยายามผลิตรายการต่าง ๆ ทั้งด้านข่าวสาร ให้ความบันเทิง และความรู้ทั่วไปแก่ผู้ฟังอันเป็นนโยบายของรัฐบาลอยู่แล้ว นอกจากสถาบันทางการศึกษา 3 แห่งในปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่ผลิตรายการทางวิชาการโดยตรงในระดับอุดมศึกษา และศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ผลิตรายการวิทยุทางการศึกษาโดยตรง เพื่อสอนเสริมและทบทวนบทเรียนในระดับนักเรียนประถม-มัธยม

การผลิตรายการวิทยุเพื่อการศึกษา (Educational Radio Program) นั้น รัฐบาลมีนโยบายให้สถานีวิทยุกระจายเสียงทุกแห่งพยายามผลิตรายการทางการศึกษาแก่ประชาชน โดยให้หลักและขอบข่ายในการผลิตรายการการศึกษาทั่วไปว่าควรมีความมุ่งหมายเพื่อ

1. ชักนำให้ผู้ฟังตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ วิธีการใหม่ ๆ ที่จะทำให้สามารถทำงานได้ดีขึ้น การงานเจริญขึ้นช่วยให้ส่วนรวมดีขึ้น
2. ส่งเสริมให้รู้จักคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่แล้ว เช่น วัฒนธรรม จารีตประเพณีที่ควรรักษาไว้
3. ส่งเสริมคุณธรรม ศีลธรรม และความรู้ที่จำเป็นแก่การดำเนินชีวิตส่วนตัว และส่วนรวมโดยเฉพาะ ให้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ และให้รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม

4. โน้มนำชักจูงให้ผู้ฟังตื่นตัวเอาใจใส่ในเรื่องที่มีผลต่อส่วนรวม
5. ปลุกฝังให้ผู้รู้จักคิดหลาย ๆ ด้านด้วยเหตุผล ไม่เชื่อง่าย ๆ มองการณ์ไกล และไม่มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยอารมณ์
6. ส่งเสริมให้มีรสนิยมที่ดี ในการอ่านหนังสือ ฟังดนตรี คุศิลปกรรม ศิลปวัตถุ การแสดงและอื่น ๆ
7. ให้ความรู้โดยตรงด้วยลักษณะรายการที่เหมาะสมกับเรื่องนั้น
8. ส่งเสริมให้รักชาติในทางที่ถูกต้อง
9. สนับสนุนโครงการส่งเสริมหรือการพัฒนาประเทศ

ในด้านความรู้ที่จะใช้วิทยุกระจายเสียงเผยแพร่การศึกษานอกสถาบันการศึกษา (วิทยุเพื่อการศึกษา) นั้น แผนวิทยุกระจายเสียง (และวิทยุโทรทัศน์) เพื่อการศึกษา ตามมติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2513 ได้วางหลักการให้สถานีวิทยุกระจายเสียงใช้ปฏิบัติเพื่อผลิตรายการความรู้ทั่วไปดังนี้คือ

1. ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่การประกอบอาชีพ
2. ความรู้วิชาสามัญ สำหรับผู้ไม่มีโอกาสเรียนในสถาบันการศึกษา
3. ความรู้ที่ควรทราบ หรือจำเป็นต้องทราบเพื่อสามารถปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ กฎหมาย หรือระเบียบวัฒนธรรม และจารีตประเพณีของบ้านเมือง
4. ความรู้ที่ควรทราบเพื่อก่อให้เกิดความพร้อมใจกัน และสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และสวัสดิภาพแก่ส่วนรวม
5. ความรู้ที่ช่วยให้สามารถวินิจฉัยตัดสินใจในเรื่องที่มีผลต่อส่วนรวมได้ถูกต้อง
6. ความรู้และคุณธรรมที่จะช่วยให้คำนึงถึงส่วนรวมในปัจจุบัน และความสุจริตใจของคนรุ่นต่อไป
7. คุณธรรมและความรู้ที่ช่วยให้มนุษย์ธรรมกับค่านิยมทางวัฒนธรรมคุณกัน
8. ความรู้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติ ประโยชน์ การป้องกันและการทะนุบำรุงรักษา
9. ความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
10. ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ในระดับที่คนทั่วไปควรรู้
11. ความรู้เรื่องสุขศึกษา โภชนาการ และสุขภาพจิต
12. ความรู้เรื่องศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ ที่ช่วยให้บุคคลภายนอกหาความเพลิดเพลินโดยสมควรแก่อัตภาพ และไม่เป็นทางนำไปสู่ความเสื่อมเสีย

จากขอบข่ายของความมุ่งหมายที่ควรปฏิบัติในการผลิตรายการวิทยุเพื่อการศึกษา และลักษณะหรือรูปแบบของรายการที่ควรผลิต เพื่อเพิ่มพูนความรู้แก่ประชาชนที่กล่าวมาแล้ว เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้สถานีวิทยุกระจายเสียงทุกสถานีถือปฏิบัติ แต่จะได้ผลตามเจตนารมณ์หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับตัวประกอบหลาย ๆ อย่าง เป็นต้นว่า นโยบายของสถานีจะต้อง

กำหนดให้เข้มงวด ต้องมีการควบคุมรายการโดยไม่ปล่อยให้เอกชนซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์รายการติดตามความพอใจของตนโดยลำพัง จนทำให้รายการขาดคุณค่า จะต้องมีการปรับปรุงวิธีจัดรายการ ปรับปรุงบท (Script) การจัดสรรงบประมาณ งานผลิต ตลอดจนมีการประเมินผลรายการเพื่อให้รายการมีคุณภาพและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้นด้วย¹¹

ส่วนนโยบายการจัดรายการวิทยุเพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงนั้น ประกอบด้วย

1. จัดรายการบรรยายคำสอนตามหลักสูตร ชั้นปีที่ 1-4 โดยเฉพาะกระบวนวิชาชั้นปีที่ 1 เพราะมีจำนวนนักศึกษาลงทะเบียนเรียนเป็นจำนวนมาก
2. จัดบรรยายมุ่งเน้นวิชาในสายสังคมศาสตร์ เนื่องจากไม่ยุ่งยากในการทำความเข้าใจเหมือนกระบวนวิชาในสายวิทยาศาสตร์
3. จัดกระบวนวิชาต่าง ๆ ในแต่ละคณะหรือสาขาวิชาหลากหลายกัน ไม่ควรจัดบรรยายกระบวนวิชาในคณะหรือสาขาเดียวกันติดต่อกัน เว้นแต่ในกรณีจำเป็น
4. จัดรายการความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมความรู้ตามหลักสูตร หรือเป็นวิชานอกหลักสูตร เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. จัดรายการสอนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการพัฒนาให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่ทันสมัย
6. จัดรายการที่มุ่งให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้ที่ทันโลกอยู่เสมอและเข้าใจในเรื่องระเบียบโลกสมัยใหม่ พร้อมทั้งจะเป็นบัณฑิตที่สามารถไปทำงานในโลกสมัยใหม่ได้
7. จัดรายการที่มุ่งให้นักศึกษาเป็นผู้ที่รู้จักอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย สังคมไทย ภูมิปัญญาไทยและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
8. จัดรายการที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพเป็นผู้ที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว และมีความรักในประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
9. จัดรายการเพื่อการประชาสัมพันธ์กิจการมหาวิทยาลัย ให้นักศึกษาเข้าใจกฎระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย และมีความรักความผูกพันต่อสถาบัน
10. เป็นศูนย์ฝึกปฏิบัติการของนักศึกษาสื่อสารมวลชน โฆษณาประชาสัมพันธ์ และเทคโนโลยีการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹¹ ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่งและอนันต์ธนา อังกินันท์. วิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์ , 2531 หน้า 5-18

การใช้วิทยุโรงเรียนในการเรียนการสอน

การใช้วิทยุมีหลักการคล้ายกับการใช้อุปกรณ์การสอนอื่น ๆ ถึงแม้วิทยุโรงเรียนจะมีเฉพาะเสียง แต่ถ้าครูผู้สอนรู้จักวิธีการใช้ที่ถูกต้อง เช่น รู้จักเร้าใจนักเรียนให้สนใจรายการวิทยุโรงเรียน รู้จักใช้รายการให้เป็นประโยชน์ กลมกลืนกับรายการสอนโดยตรงของครูเอง ทั้งนี้จะต้องมีการศึกษา "คู่มือ" และเตรียมการสอนล่วงหน้า ตลอดจนการร่วมมือแก้ปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เช่น การรายงานผลการรับฟัง เป็นต้น สิ่งสำคัญนั้น ครูต้องระลึกว่าวิทยุโรงเรียนเป็นบทเรียนประกอบการสอนของครูเท่านั้น และมีใช้ว่าวิทยุโรงเรียนจะใช้สอนแทนครู แต่วิทยุโรงเรียนจะช่วยให้การเรียนการสอนของครูให้ได้ผลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

วิธีการสอนที่ดีไม่ว่าวิชาแขนงใด ย่อมต้องมีการเตรียมการสอน แม้ครูผู้สอนจะมีความชำนาญอยู่แล้วก็ตาม ฉะนั้นการสอนรายการวิทยุโรงเรียนจึงต้องอาศัยการเตรียมงานของครู เพื่อให้ครูได้รับความสะดวกในการสอนวิทยุโรงเรียนทุกครั้ง¹²

รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อความรู้

การบรรยาย (Lecture)

ในรายการเพื่อการศึกษาที่มุ่งให้เนื้อหาที่เป็นความรู้แก่ผู้ฟังเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษา และเป็นเนื้อหาเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะวิชาไม่มีประเด็นที่ซับซ้อน และมีความยาวที่ไม่ยาวนาน โดยทั่วไปสามารถจัดทำรายการรูปแบบการบรรยายได้ โดยมีผู้บรรยายเพียงคนเดียวบรรยายจากเนื้อหาที่เตรียมมา หรือจะบรรยายโดยไม่ต้องคู่มือเอกสารใด ๆ ก็ได้ ตามความสามารถของผู้บรรยาย

รายการรูปแบบการบรรยายนี้มีข้อพึงระวังคือ การเลือกผู้บรรยายต้องเลือกผู้ที่พูดดี พูดน่าฟัง กระชับ ชัด จังหวะการบรรยายต้องไม่ช้ามากจนน่าเบื่อหรือเร็วมากจนฟังไม่ทัน การบรรยายต้องมีลำดับขั้นตอนไม่วกวน ถ้าพูดที่บรรยายนั้นต้องสามารถใช้คำพูดที่สร้างภาพพจน์ได้ชัดเจน และประการสำคัญคือ การบรรยายไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดไม่ควรมีความยาวมากนัก เพราะรูปแบบการบรรยายมักเป็นการพูดอยู่คนเดียว ถ้าผู้พูดไม่ใช่คนที่มีความพรสวรรค์ในการพูดจริง ๆ แล้วจะทำให้ผู้ฟังเบื่อหน่ายและหมดความสนใจฟังในที่สุด

รายการสนทนา (Conversational Programme)

เป็นการสนทนาพูดคุย แต่ไม่ใช่พูดคนเดียวหรือพูดกับผู้ฟัง แต่เป็นการพูดคุยกันระหว่างคน 2 คนขึ้นไป ปกติจะไม่เกิน 4 คน รายการสนทนาโดยทั่วไปจะมีผู้ดำเนินการสนทนา คนหนึ่งทำ

¹² เรื่องเดียวกัน , หน้า 27

หน้าที่เป็นผู้คอยควบคุมให้การสนทนาเป็นไปตามแนวทางหรืออยู่ในขอบเขตของเรื่องที่กำหนดไว้ และคอยนำการสนทนาจากเรื่องหนึ่งไปอีกรเรื่องหนึ่ง จากหัวข้อหนึ่ง ไปอีกหัวข้อหนึ่งอย่างมีระเบียบมีขั้นตอนไม่ให้สับสนวุ่นวาย ผู้ดำเนินการสนทนาอาจร่วมสนทนาออกความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลด้วยได้ นอกจากนั้นยังทำหน้าที่เชื่อมโยงการสนทนาและอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้ฟังเข้าใจดีขึ้น ตลอดจนสรุปเนื้อหาสำคัญที่ได้สนทนากันแต่ละเรื่องด้วย

รายการอภิปราย (Discussion Programme)

รายการอภิปราย เป็นรายการที่มีลักษณะการพูดคุยอีกแบบหนึ่ง โดยมีผู้ร่วมอภิปรายมาออกความคิดเห็นในหัวข้อหัวข้อหนึ่ง ซึ่งผู้ร่วมอภิปรายต่างความคิดเห็นต่างทัศนะกัน หรือมีประสบการณ์มาคนละแนวกันจึงมาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามทัศนะของตน บางครั้งความคิดเห็นอาจจะเป็นแนวเดียวกันคล้อยตามกัน ต่างก็ให้ความเห็นเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนทัศนะของตน การแสดงความคิดเห็นจะเป็นไปที่ละคนอย่างมีระเบียบ โดยมีผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้ควบคุมให้รายการดำเนินไปตามแนวทางและอยู่ในขอบเขตที่วางไว้ ผู้ร่วมอภิปรายข่มไม่พูดแข่งกัน ผู้ดำเนินการอภิปรายจะทำหน้าที่เพียงนำการอภิปรายและกล่าวเน้นจุดสำคัญหรือสรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมอภิปรายในโอกาสอันสมควรเท่านั้น แต่จะไม่ร่วมอภิปรายด้วยเหมือนรายการสนทนา ส่วนใหญ่แล้ววัตถุประสงค์ของรายการอภิปราย คือ ต้องการจะฟังความคิดเห็นจากบุคคลต่าง ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน หรืออาจเห็นพ้องต้องกัน แต่ต่างคนต่างแสดงเหตุผลสนับสนุนความคิดเห็นของตน รายการอภิปรายทางวิทยุกระจายเสียงแต่ละครั้งไม่ควรเชิญผู้ร่วมอภิปรายมากกว่า 4 คน เพราะถ้าพูดเรื่องใดเรื่องหนึ่งนานเกินไปผู้ฟังอาจเบื่อได้

รายการอภิปรายอาจทำได้หลายแบบ คือ

1. **อภิปรายโต๊ะกลม (Round Table Discussion)** รูปแบบนี้เหมาะกับรายการวิทยุกระจายเสียงในแง่ของความชัดเจนของเสียง และผู้ร่วมอภิปรายสามารถเห็นหน้ากันชัดเจนในขณะที่พูดทำให้มีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น เพราะขณะพูดได้มีโอกาสเห็นปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction) ของแต่ละคนได้ ส่วนดีของการจัดรายการอภิปรายโต๊ะกลมนี้ คือ นอกจากจะทำให้ลักษณะการอภิปรายเป็นธรรมชาติแล้ว ยังทำให้สะดวกต่อการควบคุมเสียงด้วย เพราะไม่ต้องใช้ไมโครโฟนหลายตัว เพียงมีไมโครโฟนห้อยไว้ตรงกลางโต๊ะหรือตั้งไว้ตรงกลางโต๊ะที่รับเสียงได้รอบ แต่ข้อควรระวังคือต้องให้เสียงของผู้อภิปรายมีความดังอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

2. **อภิปรายแบบพैनนิล (Panel Discussion)** เป็นรูปแบบการอภิปรายอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ผู้ร่วมอภิปรายจะนั่งเรียงหน้าหรือเป็นแถวเดียวกัน มักจะให้ผู้ดำเนินการอภิปรายนั่งกลางและนิยมนิยมนักผู้ร่วมอภิปรายประมาณ 4 คน รูปแบบการอภิปรายแบบพैनนิลนี้มีข้อสังเกตว่า เป็นการ

อภิปรายในหัวข้อที่สามารถพูดได้หลายแง่มุมและผู้ร่วมอภิปรายที่ได้รับเชิญมานั้นจะเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในแต่ละแง่มุมต่างกันไป เช่น ถ้าจัดรายการอภิปรายแบบแพนเนล เรื่อง "สื่อมวลชนกับความมั่นคงของชาติ" ผู้จัดรายการจะเชิญผู้ร่วมอภิปรายที่มีประสบการณ์ต่างกัน เช่น เชิญผู้แทนสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และอาจเป็นผู้แทนจากกระทรวงกลาโหมหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อมาแสดงทัศนะตามที่ตนถนัด การอภิปรายแบบแพนเนลนี้เหมาะสำหรับผู้อภิปรายที่มีระดับเสียงดังไม่เท่ากัน จะใช้ไมโครโฟนแยกกันไปคนละตัวทำให้สะดวกต่อช่างควบคุมเสียงเพราะไม่ต้องคอยปรับเสียงตลอดเวลา นอกจากนั้น การอภิปรายแบบแพนเนลนี้ยังเหมาะกับการเสนอรายการที่เปิดให้ผู้ฟังเข้าร่วมชมการอภิปรายในห้องส่งกระจายเสียงด้วยจะได้เห็นหน้าผู้อภิปรายได้ชัดเจน

3. โฟรัม (Forum Discussion) เป็นรูปแบบของการอภิปรายอีกลักษณะหนึ่งที่มีหัวข้อน่าสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วมีผู้ร่วมออกความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อนั้นอย่างกว้างขวาง เดิมทีนั้นการอภิปรายแบบโฟรัมมักเป็นไปในลักษณะโต้แย้งกัน โดยมีผู้รู้หลาย ๆ คน หลาย ๆ สาขามาแสดงความคิดเห็น คำว่า "โฟรัม" นี้ หมายถึงสถานที่โล่งแจ้งในเมืองโรมันซึ่งเป็นที่รวมของพวกพ่อค้าตุลาการ และนักการเมืองมาพบกันและเจรจากัน ต่อมาในวงการวิทยุกระจายเสียงได้ดัดแปลงนำมาใช้ในความหมายของการอภิปรายโดยตั้งชื่อรายการว่า "โฟรัม" เช่น รายการ "ราดิโอ โฟรัม" ซึ่งนิยมจัดในด้านการเกษตร โดยการจัดรายการในเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในห้องถ้ำ ในขณะที่เดียวกันก็มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ฟังเพื่อฟังรายการด้วยกันแล้วนำข้อมูลหรือประเด็นปัญหาที่เสนอในรายการมาอภิปราย และตัดสินใจในการที่จะดำเนินการแก้ปัญหาที่ตนเองประสบอยู่ ลักษณะการจัดรายการเช่นนี้ทำให้วิทยุกระจายเสียงเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งการหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย

4. การอภิปรายข้ามแดน เป็นการอภิปรายซึ่งอยู่ต่างสถานที่กัน ต่างผลัดกันออกความคิดเห็นทีละคน รูปแบบของการอภิปรายลักษณะนี้คือผู้อภิปรายจะมองไม่เห็นหน้ากันได้ยินแต่เสียงที่พูดเท่านั้น นับเป็นรูปแบบที่พยายามดึงดูความสนใจผู้ฟังอีกรูปแบบหนึ่ง ลักษณะและกติกาในการอภิปรายก็เป็นเช่นเดียวกับการอภิปรายแบบอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งครั้งหนึ่งสถานีวิทยุกระจายเสียงของบริษัทไทยโทรทัศน์ (ททท.) เคยจัดการอภิปรายข้ามแดนร่วมกับสถานีวิทยุกระจายเสียง 1 ป.ณ. และได้รับความนิยมมากในสมัยนั้น รูปแบบการอภิปรายข้ามแดนนี้ จ่านง รังสิกุล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการกระจายเสียงเป็นผู้นำรูปแบบที่เรียกว่า "เบรนทรัสต์" (Brain trust) มาจากประเทศอังกฤษ ผู้อภิปรายเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่รอบรู้สามารถแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่ยกมาอภิปรายโดยไม่ต้องเตรียมข้อมูลล่วงหน้า

ในปัจจุบันนี้ มีรูปแบบการอภิปรายข้ามแดนกว้างไกลออกไปอีก กล่าวคือเป็นการสนทนาข้ามทวีปทีเดียว เช่น กรณีที่ผู้นำของประเทศสหรัฐอเมริกาสนทนากับผู้สื่อข่าวต่างประเทศ

โดยที่ผู้นำของสหรัฐอเมริกาซึ่งอยู่ที่กรุงวอชิงตัน ก็สามารถสนทนาหรือให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวที่อยู่
ในประเทศไทยได้ โดยออกอากาศกระจายเสียงให้แก่ผู้ฟังทั้งสองประเทศได้อีกด้วย นับว่าเป็นรูป
แบบการสื่อสารที่ก้าวหน้าและให้ประโยชน์แก่ผู้ฟังอย่างคืบ

รายการถาม-ตอบปัญหา (Quiz Programme)

เป็นรายการที่ให้ความรู้แก่ผู้ฟังอย่างตรงไปตรงมา โดยมีวิธีเสนอได้หลายลักษณะคือ
ลักษณะแรก อาจเชิญผู้ตอบมาร่วมรายการโดยตอบปัญหาในห้องส่ง ในลักษณะแข่งขัน
กัน

ลักษณะที่สอง เปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีโอกาสร่วมรายการ โดยถามปัญหาแล้วให้ผู้ฟัง
ตอบปัญหากลับเข้ามาทางโทรศัพท์ (Phone-in)

รายการถาม-ตอบปัญหาเพื่อความรู้โดยตรงนี้ปัจจุบันไม่มีใครนิยมจัดกัน แต่จะจัดในรูป
ของการถาม-ตอบเพื่อไขข้อข้องใจมากกว่า คือ ให้ผู้ฟังเขียนจดหมายถามปัญหาข้อข้องใจเข้ามายัง
สถานี ซึ่งข้อข้องใจนั้นเป็นเรื่องของความรู้ทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นด้านใด แล้วผู้จัดก็จะค้น
คว้าหาคำตอบมาตอบในรายการ นับเป็นรายการที่ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปได้ดีรายการหนึ่ง

รายการสัมภาษณ์ (Interviewing Programme)

จุดประสงค์ของรูปแบบการสัมภาษณ์ก็เพื่อให้ผู้ฟังได้รับฟังคำพูด ข้อเท็จจริงหรือความ
คิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากตัวผู้ที่ให้สัมภาษณ์ (Interviewee) เอง เพื่อผู้ฟังจะได้สรุปหรือตีความ
จากคำพูดซึ่งถือเป็นแหล่งต้นตอของเนื้อหาสาระ (Source) โดยไม่มีการถ่ายทอดความหมายต่อ ซึ่ง
อาจผิดเพี้ยนไปจากความหมายเดิมได้ ตามปกติรูปแบบการสัมภาษณ์นี้จะมี ผู้สัมภาษณ์
(Interviewer) เป็นผู้ดำเนินซักถามข้อข้องใจต่าง ๆ ซึ่งเสมือนหนึ่งว่าทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้ฟัง
ในการซักถาม ผู้สัมภาษณ์นี้จะต่างกับผู้ที่ทำหน้าที่ดำเนินการสนทนา กล่าวคือ ผู้ดำเนินการสนทนา
นอกจากจะควบคุมให้การสนทนาเป็นไปตามขอบเขตที่วางไว้แล้ว ยังสามารถร่วมสนทนาเพิ่มเติม
หรือสรุปความคิดเห็นในการสนทนาได้ เพราะผู้ดำเนินการสนทนาจะรู้เรื่องที่สนทนานั้นด้วย แต่ผู้
สัมภาษณ์นั้นไม่จำเป็นต้องรู้ในเรื่องที่สัมภาษณ์ จึงได้ทำหน้าที่ซักถามเพื่อให้เกิดความรอบรู้ขึ้น
หน้าที่ของผู้สัมภาษณ์จึงมักเป็นผู้ตั้งคำถามให้ดีที่สุด แล้วคอยฟังคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อจะ
ได้คิดหาคำถามต่อไปให้สอดคล้องกัน

การสัมภาษณ์ทางรายการวิทยุกระจายเสียงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) เป็นการเชิญบุคคลที่มีความรอบ
รู้ในเรื่องที่ต้องการซักถามมาคุยกันในห้องส่งหรือสถานที่ที่เหมาะสม โดยมีการนัดแนะวันเวลา

สถานที่และเสนอหัวข้อที่สัมภาษณ์ให้ทราบล่วงหน้าอย่างเป็นทางการ มีการตั้งวัตถุประสงค์ที่แน่นอนว่าจะต้องการสัมภาษณ์เรื่องอะไร การสัมภาษณ์ลักษณะนี้ทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์มีโอกาสเตรียมตัวมาแล้วอย่างดี

2. การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เป็นการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งไม่ได้มีการเตรียมมาก่อน เมื่อถูกถามก็จะตอบออกมาจากความคิดเห็น หรือจากความรู้สึกในขณะนั้น ปัญหาที่ถามจึงมักไม่ใช่เรื่องทางวิชาการ แต่มักเป็นการถามความเห็น ความรู้สึก ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น สัมภาษณ์คนเดินถนนหรืออาจเป็นการสัมภาษณ์บุคคลผู้พบเห็นเหตุการณ์นำต้นเต็น เช่น กรณีเกิดอุบัติเหตุหรือไฟไหม้ เป็นต้น¹³

รายการนิตยสารทางอากาศ (Magazine) เป็นการเสนอเรื่องราวหลาย ๆ เรื่องในรายการเดียวกัน หลักสำคัญของรายการประเภทนี้ คือ จะต้องมีการเชื่อมโยงเรื่องราวที่แตกต่างกันให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีเอกภาพ (Unity) รายการนิตยสารทางอากาศแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ รายการนิตยสารทั่วไป รายการนิตยสารเฉพาะกลุ่ม รายการนิตยสารเฉพาะเรื่อง และนิตยสารข่าว สำหรับรายการเพื่อการพัฒนา ควรจัดรายการในรูปแบบนิตยสารเฉพาะกลุ่มและเฉพาะเรื่อง เพราะสามารถให้เนื้อหาได้ตรงกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา

รายการละคร รายการละครที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนา มีความแตกต่างกันกับรายการละครวิทยุทั่วไปที่เป็นรายการเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว รายการละครเพื่อการพัฒนา นั้นจะต้องเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นปัญหา หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และเป็นสิ่งที่ประชาชน (โดยเฉพาะในชนบท) มีความคุ้นเคย มีความรู้สึกร่วมในเหตุการณ์นั้นด้วย โดยการ ใ้ฉากในชนบท การเสนอเรื่องราวในรูปแบบละครนี้ก็เพื่อจะหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจ เพราะการเสนอแต่เฉพาะข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่ายได้ เนื่องจากตามธรรมชาติของคนส่วนใหญ่ชอบฟังในเรื่องที่สนุกสนาน เรียงร้อย การจัดเสนอในรูปแบบละครนี้ยังไม่ได้มีการศึกษาว่าใช้ได้ผลดีเพียงใด ในการให้การศึกษาแก่ประชาชน แต่ก็มีผู้นิยมจัดกันมากทั้งการจัดเป็น

¹³ นภากรณี อัจฉริยะกุล. "รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อความรู้อ" เอกสารชุดวิชาการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 4 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2531 หน้า 183-192

รายการละครสั้น ๆ หรือเป็นละครแทรกอยู่ในรายการสารคดี หรือนิตยสารทางอากาศ เป็นต้น¹⁴
สารละคร คือ รายการที่เสนอเนื้อหาเชิงสารคดี โดยการจำลองสถานการณ์ออกมาในรูปแบบ
ของละครประกอบ บางส่วน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

จุฑาทิพย์ บุญยทธรรศนีย์¹⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ประชามติในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาประชาชน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา" เพื่อศึกษาความ
สนใจของผู้ฟังในกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับการฟังรายการกระจายเสียงของทางวิทยุศึกษา ในการ
สำรวจได้ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างอาชีพครู ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ พนักงานธนาคาร
และนักศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ฟังส่วนใหญ่สนใจรายการสารคดี บทความเกี่ยวกับเหตุการณ์
สำคัญและข่าว ช่วงเวลาที่มีผู้ฟังมากในวันจันทร์ถึงวันเสาร์คือ 05.00-07.00 น. ในภาคเช้า และ
19.00-23.00 น. ในภาคกลางคืน รายการที่มีผู้สนใจฟังคือ ข่าว ส่วนรายการที่ไม่ค่อยมีผู้สนใจฟังคือ
รายการพระธรรมเทศนาหรือละคร ผู้ฟังต้องการให้เพิ่มรายการสารคดี บทความเกี่ยวกับเหตุการณ์
สำคัญ ๆ วิเคราะห์ข่าว และรายการถ่ายทอดเสียงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ต้องการให้ลดรายการละคร
สาเหตุที่ผู้ฟังไม่ได้ฟังรายการเพื่อการศึกษาประชาชนเป็นเพราะต้องทำงานอื่น หรือฟังสถานีอื่นใน
ช่วงเวลานั้น

วีระพันธ์ สวัสดิ์¹⁶ การใช้วิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา วิทยุกระจายเสียงที่ใช้ในการ
เผยแพร่การศึกษานอกสถานศึกษา ควรมีการเผยแพร่ความรู้ดังนี้

1. ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่การประกอบสัมมาชีพ
2. ความรู้วิสัยทัศน์สำหรับผู้ไม่มีโอกาสเรียนในสถาบันการศึกษา

¹⁴ สุมน อยุสิน "รูปแบบการนำเสนอรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา" เอกสาร
ชุดวิชาการจัดการวิทยุกระจายเสียง หน้าที่ 10 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมา
ธิราช , 2531 หน้า 463

¹⁵ จุฑาทิพย์ บุญยทธรรศนีย์. "ประชามติในเขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับรายการวิทยุ
กระจายเสียงเพื่อการศึกษาประชาชน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา". วิทยานิพนธ์ปริญญามหา
บัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2516

¹⁶ วีระพันธ์ สวัสดิ์. "ประสิทธิภาพของรายการวิทยุในโครงการการศึกษานอกโรงเรียน
ทางวิทยุและ ไปรษณีย์ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคเหนือ". วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2522 หน้า 23

3. ความรู้เรื่องทรัพยากรของชาติ ประโยชน์ การป้องกันและการทำนุบำรุงรักษา
4. ความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. ความรู้เรื่องสุศึกษา โภชนาการ และสุขภาพจิต
6. ความรู้เรื่องศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ ที่ช่วยให้บุคคลสามารถหาความเพลิดเพลินโดยสมควรแก่โอกาส และไม่เป็นที่ไปในทางเสื่อม

สรรค์วี วิชาชีวะ¹⁷ การวิจัยเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนโดยเฉพาะเนื้อหาของสารที่ได้รับจากวิทยุ ซึ่งสามารถที่จะปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน พบว่า รายการวิทยุที่มีผู้นิยมฟังมากที่สุดคือ รายการข่าวภายในประเทศ ดังนั้นหากจะมีการเสนอความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ควรนำรายการเหล่านั้นมาไว้ในระยะเวลาใกล้เคียงกับรายการข่าว เช่นไว้ก่อนที่จะมีข่าว หรือหลังข่าว เพราะจะเป็นช่วงเวลาที่ผู้รับฟังเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ รายการเพลงควรมีการแทรกความรู้ให้กับประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ด้วย จึงควรปรับปรุงทั้งทางด้านเนื้อหาของรายการ และผู้จัดรายการเพื่อให้สาร (Message) ที่จะเสนอให้กับประชาชนได้มีประโยชน์กับประชาชนอย่างแท้จริง

สุรชาติ ทินานนท์¹⁸ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความต้องการของชาวประมงทะเลเกี่ยวกับรายการวิทยุเพื่อการศึกษา" เพื่อสำรวจความต้องการของชาวประมงทะเลด้านความสนใจ ความพร้อมในการฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา โดยใช้แบบสอบถามกับชาวประมงทะเลในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่า ชาวประมงทะเลสนใจรายการข่าวและความรู้เกี่ยวกับการประมงเป็นอย่างมาก สำหรับรายการบันเทิงนั้น สนใจรายการเพลงลูกทุ่งมากกว่ารายการอื่น ในการฟังนั้น เมื่อจบรายการที่ฟังอยู่ก็มักเปลี่ยนคลื่นไปหรือเปลี่ยนคลื่นทั้ง ๆ ที่ยังไม่จบรายการ สาเหตุเพราะเกิดเบื่อหน่าย เหตุผลรองลงมาคือ มีการโฆษณาสินค้ามากเกินไป และเพราะมีคลื่นวิทยุจากสถานีอื่นมารบกวน อุปสรรคที่สำคัญต่อการฟังคือ ต้องใช้เวลานั้นไปทำงานหรือกิจกรรมอื่น

¹⁷ สรรค์วี วิชาชีวะ. "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของประชากรในท้องที่ เขตบางชัน อำเภอมีนบุรี กรุงเทพฯ". ปริญญานิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524 หน้า 334-335

¹⁸ สุรชาติ ทินานนท์. "ความต้องการของชาวประมงทะเลเกี่ยวกับรายการวิทยุเพื่อการศึกษา". วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

Bower¹⁹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Mass Media and Interpersonal Resources Utilized by Adult Family Members for Assistance with Role Related Learning in the Home Environment" การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากประชาชนระดับกลางของมลรัฐมิชิแกน ในปี ค.ศ. 1975 โดยเป็นชาย 36 คน และหญิง 72 คน ที่ได้ใช้บ้านเป็นศูนย์กลางการเรียนและใช้สื่อมวลชนเป็นสื่อในการเรียน อันได้แก่วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ หนังสือแมกกาซีน โรงเรียน ห้างสมุด และเพื่อน ๆ ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันในการใช้สื่อมวลชนแต่ละประเภท โดยผู้ที่มีอายุน้อยใช้วิทยุโทรทัศน์ในการเรียนรู้ประมาณ 78% และผู้ที่มีอายุมากใช้วิทยุกระจายเสียงมากกว่าคนวัยปานกลาง และผู้ที่มีอายุน้อย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่ารายได้มีผลต่อการใช้วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และเพื่อน ๆ ในการเรียนรู้ เพศมีผลต่อการใช้หนังสือพิมพ์ และเพื่อน ๆ ในการหาความรู้ และจำนวนของบุตรมีผลต่อการเรียนรู้จากญาติ

Creech²⁰ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "An Historical and Descriptive Analysis of Low-power Educational Radio Broadcasting in the United States" เพื่อศึกษาถึงการผลิตรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่ไม่มีโฆษณาและกำลังส่งต่ำ เพื่อหาข้อสรุปที่แสดงให้เห็นถึงสภาพการณ์ปัจจุบันของสื่อ เป็นที่คาดหวังว่าบทวิเคราะห์นี้จะเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการสำรวจบทบาทของสถานีต่าง ๆ ที่มีกำลังส่งต่ำในอนาคตของการกระจายเสียงแบบไม่มีโฆษณา

ผลการวิจัยจากข้อมูลที่ได้รับกลับมาจำนวน 52% สถานีส่วนใหญ่บอกว่า พวกเขาไม่ได้ ออกอากาศแบบเต็มเวลา และไม่ได้เป็นสถานีของกรมหรือหน่วยงานทางการศึกษา ส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่า ขณะที่พวกเขาขึ้นอยู่กับกรมหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา สถานีวิทยุจะเสนอเนื้อหา รายการส่วนใหญ่เป็นรายการการศึกษาสำหรับนักเรียน และสถานีส่วนใหญ่มีความกังวลเกี่ยวกับผู้ประกาศฝึกใหม่ และยังได้ชี้ว่า เพลงร็อค เป็นรายการที่นำเสนอเป็นส่วนใหญ่ของสถานี อย่างไรก็ตาม สถานีเหล่านี้กล่าวว่า ข่าวบริการชุมชนเป็นจุดประสงค์หลักของสถานีโดยมีรายการข่าวและ

¹⁹ Bower, G.L.T 1978. "Mass Media and Interpersonal Resources Utilized by Adult Family Members for Assistance with Role Related Learning in the Home Environment"

DISSERTATION ABSTRACTS INTERNATIONAL. 39 January 1979 , P.4093-A

²⁰ Creech, K.C. 1978. "An Historical and Descriptive Analysis of Lowpower Educational Radio Broadcasting in the United States" DISSERTATION ABSTRACTS INTERNATIONAL. 39 May 1979 , P'6384-A

ข่าวสังคมเป็นหลัก สถานีที่ต่อบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ได้แจ้งถึงเรื่องการเพิ่มกำลังส่ง แต่พวกเขาที่มีโครงการที่จะเพิ่มกำลังส่งและขยายการดำเนินงาน

Gilroy²¹ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "The Development and Evaluation of Distance Learning Materials for Administrative Personnel in Multinational Company" พบว่า การเปรียบเทียบการให้ความรู้แบบการศึกษาทางไกลกับการเรียนแบบปกติธรรมดาของเจ้าหน้าที่บริหารงานบุคคลในบริษัทเงินทุนข้ามชาติหลายแห่ง เน้นในการออกแบบ การฝึกปฏิบัติ การใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติของผู้รับการฝึกอบรม

ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบ ปรากฏว่าผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมโดยการใช้การเรียนทางไกล มีคะแนนสอบสูงกว่าผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมแบบปกติ และเมื่อพิจารณาด้านปัจจัยด้านอิทธิพลของการมีประสบการณ์การเรียนทางไกล พื้นฐานการศึกษา การเลือกสภาพแวดล้อมในการเรียนต่อการฝึกอบรม พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการเรียนทางไกลมาก่อนจะมีคะแนนสอบสูงกว่า และจบหลักสูตรได้มากกว่าผู้ที่ไม่มีประสบการณ์มาก่อน ยิ่งผู้เข้ารับการอบรมมีพื้นฐานการศึกษามากเท่าใด ก็จะมีโอกาสสำเร็จหลักสูตรมากขึ้นเท่านั้น

นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมชอบที่จะใช้วัสดุ อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่บ้าน และผู้ที่เรียนหรือฝึกหัดที่บ้านจะได้คะแนนสูงกว่าผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนในสำนักงานหรือห้องเรียน จากการรวบรวมทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ฝึกสอนโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการสนทนา พบว่า การขาดการเอาใจใส่และการมีแรงจูงใจที่ต่ำ จะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการเรียนทางไกลด้านธุรกิจ

---

²¹ Gilroy, L. 1989. "The Development and Evaluation of Distance Learning Materials for Administrative Personal in a Multinational Company". DISSERTATION ABSTRACTS INTERNATIONAL. 50 June 1990 , P.3822-A

Kamra²² ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "Accessibility and Teacher Utilization of the Newer Media in Jamaican junior Secondary Classrooms" โดยผู้วิจัยประเมินการใช้สื่อการสอนใหม่ ๆ ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งในเมืองและชนบท พร้อมทั้งสัมภาษณ์และสังเกตการใช้สื่อการสอนของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนไม่ค่อยได้ใช้วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ทั้งนี้ เพราะครูประสบปัญหาในด้านตารางเรียนทางค่านี้อาจตลอดจนการขาดแคลนเครื่องรับวิทยุและโทรทัศน์ในชั้นเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดสื่อการสอนประเภทโสตทัศนูปกรณ์ มีเพียงครูจำนวนร้อยละ 14 ของชั้นเรียนที่ไปสังเกตการณ์เท่านั้นที่ใช้สื่อการสอนที่ไม่ใช่สื่อสิ่งพิมพ์ และนักเรียนที่เรียนในชั้นเรียนที่ใช้สื่อเหล่านี้จะมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากกว่านักเรียนที่ชั้นเรียนไม่ได้ใช้สื่อการเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอว่าให้ครูใช้สื่อการสอนประเภทราคาถูกลง และสามารถผลิตใช้เองภายใต้ขอบเขตการดำเนินงานที่ไม่กว้างขวางนัก จะดีกว่าไปเน้นการใช้โสตทัศนูปกรณ์ที่มีราคาแพง

Roberts²³ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "A Study of the Use of Electronic Media by Secondary Language Arts Teachers in the Denver Metropolitan Area" โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อที่จะศึกษาลักษณะของครูที่ใช้สื่อกับครูที่ไม่ได้ใช้สื่อ และศึกษาความต้องการในการเข้ารับการพัฒนาในการใช้สื่อของครูเหล่านี้ ผลการวิจัยพบว่า 70% ของครูที่สอนเห็นว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความสำคัญต่อการสอน ผู้สอนส่วนใหญ่บอกว่าเหตุผลสำคัญที่ใช้สื่อเพราะเปลี่ยนแปลงบรรยากาศในการเรียนการสอนได้ และ 3 ใน 4 หรือ 75% ของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สื่อเป็นอันดับสองรองจากการสอนแบบธรรมดา เหตุที่ไม่ได้ใช้เพราะว่าเนื่องจากขาดวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่จะสอน ไม่มีเวลาเตรียมสื่อที่จะสอน และครูส่วนใหญ่ที่ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ก็คือ ครูผู้หญิงที่มีประสบการณ์สอนไม่ถึง 10 ปี สื่อที่ใช้กันมากได้แก่ ฟิล์มภาพยนตร์ 16 มม. ฟิล์มสตริป สไลด์ เทปคาสเซต และเครื่องเล่นแผ่นเสียง สูญไปโดยทั่วไปแล้ว ครูส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมีความเห็นว่า ควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอนในชั้นเรียน

²²Kamra, A.D. 1977. "Accessibility and Teacher Utilization of the Newer Media in Jamaican junior Secondary Classrooms" DISSERTATION ABSTRACTS INTERNATIONAL. 38 December 1977 , P.3227-A

²³Roberts, A.J. 1978. "A Study of the Use of Electronic Media by Secondary Language Arts Teachers in the Denver Metropolitan Area". DISSERTATION ABSTRACTS INTERNATIONAL. 39 February 1979 , P.4669-A

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การประเมินผลการรับฟังรายการเพื่อการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เป็นการวิจัยเชิงสำรวจการศึกษาถึงความต้องการปัญหา อุปสรรคในการรับฟัง เหตุผลที่ไม่รับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกชั้นปี และทุกคณะ

วิธีสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ดังนี้

1. การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดศึกษาในพื้นที่ 9 จังหวัดคือ กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ และนครปฐม สาเหตุที่กำหนดในพื้นที่ 9 จังหวัด เพราะสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. สามารถส่งกระจายเสียงครอบคลุมในพื้นที่ดังกล่าว

2. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane , 1973 : 725¹ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน ดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

¹บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์ , 2535 หน้า 68

เมื่อ e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง
(กำหนดให้เท่ากับร้อยละ 5 หรือ 0.05)
 n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากร

ขนาดของประชากรมีจำนวน 200,788 คน และให้เกิดความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5 หรือ 0.05 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คำนวณได้ดังนี้

$$\text{แทนค่าในสูตร } n = \frac{200,788}{1 + 200,788 \times (.05)^2}$$

$$n = 399$$

3. กำหนดนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีแบบโควต้า (Quota Sampling) จะได้สัดส่วนของนักศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

จังหวัด	จำนวนนักศึกษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
กรุงเทพฯ	166,353	90
นนทบุรี	7,343	40
ปทุมธานี	5,718	40
ฉะเชิงเทรา	1,423	29
สมุทรสงคราม	222	40
สมุทรสาคร	1,302	41
สมุทรปราการ	15,525	40
นครปฐม	1,707	40
พระนครศรีอยุธยา	1,195	40
รวม	200,788 คน	400 คน

4. เมื่อได้แบ่งตัวอย่างแบบโควต้าแล้ว นำไปสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการนำแบบสอบถามไปให้นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ 9 จังหวัดที่กำหนด ซึ่งอยู่ตามชั้นของแต่ละจังหวัดภายในบริเวณมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยไม่เจาะจงใคร

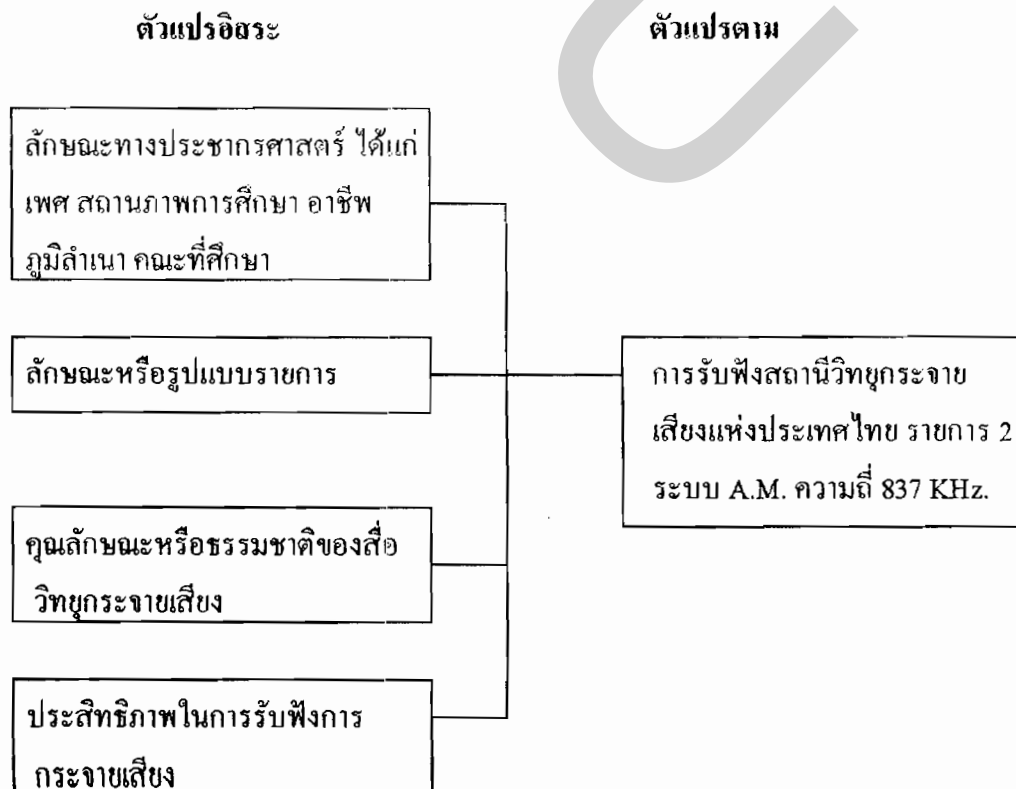
ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่
  - 1.1 เพศ
  - 1.2 สถานภาพการศึกษา
  - 1.3 อาชีพ
  - 1.4 ภูมิลำเนา
  - 1.5 คณะที่ศึกษา
2. ลักษณะหรือรูปแบบรายการ
3. คุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อ
4. ประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียง

ตัวแปรตาม หมายถึง การรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่จะศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย อาจารย์อรุณ งามดี อาจารย์อาวูโส มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ อดีตอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ดร.กรแก้ว อัจฉินวัจน์ ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และนายสุทิตี ชัดติยะ ตำแหน่งผู้จัดการ 7 ว ส่วนผลิตรายการ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เพื่อดูความชัดเจนของเนื้อหา เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นโดยเนื้อหาคำถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สถานภาพการศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา คณะที่ศึกษา สื่อที่เปิดรับ จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับฟังรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. จำนวน 11 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ให้ผู้ช่วยผู้วิจัยซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 10 คน ออกไปแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มเป้าหมายภายในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ตามสัดส่วนของนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม จะให้ผู้ช่วยผู้วิจัยไปตามซุ้มของแต่ละจังหวัดที่อยู่ภายในบริเวณมหาวิทยาลัยรามคำแหง ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 15 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ
2. ข้อมูลความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square)

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามด้วยตัวเอง (Manual Editing) จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาเข้ารหัส (Coding) และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS/PC+) แล้วนำผลที่ได้มาจัดทำตารางวิเคราะห์ทางสถิติเพื่ออธิบายความหมาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ ลักษณะหรือรูปแบบรายการ คุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียง และประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียง กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงระดับปริญญาตรี ทุกชั้นปีและคณะ ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2541 จากจังหวัดกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม พระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา และนครปฐม

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ แยกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปร ในตอนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย และการแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ เพื่อศึกษาลักษณะการแจกแจงตัวแปร จำนวนทั้งหมด 13 ตัวแปร ได้แก่

1. เพศ
2. สถานภาพทางการศึกษา
3. อาชีพ
4. ภูมิลำเนา
5. คณะที่ศึกษา
6. สื่อที่ใช้ในการศึกษา
7. ความพอใจในการนำเสนอ
8. รูปแบบรายการที่ต้องการ
9. ความยาวของรายการที่ต้องการ
10. คุณลักษณะของสื่อที่ต้องการ
11. ปัญหาของเวลาออกอากาศ
12. ประสิทธิภาพในการรับฟัง
13. ความพอใจด้านรายการ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานวิจัย ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงกับตัวแปรต้น ประกอบด้วย ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ สถานภาพทางการศึกษา อาชีพ ภูมิฐานะ และ คณะที่ศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ลักษณะหรือรูปแบบรายการ คุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อ และประสิทธิภาพในการกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. โดยใช้สถิติ Chi-Square

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปร

การนำเสนอข้อมูลในตอนนี้ เป็นการนำเสนอการแจกแจงของตัวแปรต่าง ๆ จำนวน 13 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้สถิติบรรยายเป็นร้อยละ (Percentage) ดังรายละเอียดของผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 1-16 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าร้อยละของเพศของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	212	53.0
หญิง	188	47.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 53.0 และ 47.0)

ตารางที่ 2 แสดงค่าร้อยละของสถานภาพทางการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพทางการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นปีที่ 1	83	20.8
ชั้นปีที่ 2	115	28.8
ชั้นปีที่ 3	109	27.3
ชั้นปีที่ 4	93	23.3
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 2 มากที่สุด รองลงมาคือ ชั้นปีที่ 3 และน้อยที่สุดคือ ชั้นปีที่ 1 ตามลำดับ (ร้อยละ 28.8, 27.3 และ 20.8)

ตารางที่ 3 แสดงค่าร้อยละอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เรียนอย่างเดียว	311	77.8
เรียนด้วยทำงานด้วย	89	22.3
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเรียนอย่างเดียวมากกว่า กลุ่มที่เรียนด้วยทำงานด้วย (ร้อยละ 77.8 และ 22.3)

ตารางที่ 4 แสดงค่าร้อยละภูมิลำเนาของกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพฯ	90	22.5
นนทบุรี	40	10.0
ปทุมธานี	40	10.0
สมุทรปราการ	40	10.0
สมุทรสาคร	41	10.3
พระนครศรีอยุธยา	40	10.0
ฉะเชิงเทรา	29	7.3
นครปฐม	40	10.0
	40	10.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ มากที่สุด รองลงมาคือ จังหวัดสมุทรสาคร และน้อยที่สุดคือ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามลำดับ (ร้อยละ 22.5 , 10.3 และ 7.3)

ตารางที่ 5 แสดงค่าร้อยละคณะที่ศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

คณะที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
นิติศาสตร์	74	18.5
รัฐศาสตร์	89	22.3
ศึกษาศาสตร์	14	3.5
บริหารธุรกิจ	98	24.5
เศรษฐศาสตร์	28	7.0
มนุษยศาสตร์	75	18.8
วิทยาศาสตร์	22	5.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างศึกษาอยู่ในคณะบริหารธุรกิจมากที่สุด รองลงมาคือ คณะรัฐศาสตร์ และน้อยที่สุด คือ คณะศึกษาศาสตร์ ตามลำดับ (ร้อยละ 24.5 , 22.3 และ 3.5)

ตารางที่ 6 แสดงค่าร้อยละของสื่อที่ใช้ในการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

สื่อที่ใช้ในการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
โทรทัศน์	103	25.8
วิทยุกระจายเสียง	100	25.0
หนังสือพิมพ์	93	23.3
อื่น ๆ	104	26.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้สื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ วิทยุกระจายเสียง และน้อยที่สุด คือ หนังสือพิมพ์ ตามลำดับ (ร้อยละ 25.8 , 25.0 และ 23.3) ส่วนสื่ออื่น ๆ เช่น ซีดีรูป การตีว ข้อสอบเก่า เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 26.0

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยการเปิดรับสื่อต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่าง

ชนิดของสื่อ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
วิทยุกระจายเสียงระบบ A.M.	205	51.25
วิทยุกระจายเสียงระบบ F.M.	322	80.5
โทรทัศน์	339	84.75
หนังสือพิมพ์	317	79.25
อื่น ๆ เช่น นิตยสาร , อินเทอร์เน็ต	31	7.75
รวม	1214	303.5

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด เฉลี่ยวันละ 84.75 คน รองลงมาคือ วิทยุกระจายเสียงระบบ F.M. เฉลี่ยวันละ 80.5 คน และน้อยที่สุดคือ วิทยุกระจายเสียงระบบ A.M. เฉลี่ยวันละ 51.25 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงค่าร้อยละของความพอใจในการนำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่าง

ความพอใจในการนำเสนอ	จำนวน	ร้อยละ
พอใจ	279	69.8
ไม่พอใจ	121	30.3
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 8 พบว่า เกินกว่าครึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความพอใจในการนำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. มากกว่าไม่พอใจในการนำเสนอฯ (ร้อยละ 69.8 และ 30.3)

ตารางที่ 9 แสดงค่าร้อยละของรูปแบบรายการที่ต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

รูปแบบรายการที่ต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
บรรยาย	107	26.8
สนทนา	133	33.3
สัมภาษณ์	53	13.3
นิตยสารทางอากาศ	78	19.5
สารระละคร	29	7.3
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการรูปแบบรายการเป็นแบบสนทนามากที่สุด รองลงมาคือ บรรยาย และน้อยที่สุด คือ สารระละคร ตามลำดับ (ร้อยละ 33.3 , 26.8 และ 7.3)

ตารางที่ 10 แสดงค่าร้อยละของความยาวของรายการที่ต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

ความยาวของรายการที่ต้องการ	จำนวน	ร้อยละ
เท่าเดิม (30 นาที)	146	36.5
15 นาที	13	3.3
20 นาที	11	2.8
1 ชั่วโมง	179	44.8
2 ชั่วโมง	43	10.8
3 ชั่วโมง	8	2.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการความยาวของรายการในการออกอากาศเป็นเวลา 1 ชั่วโมงมากที่สุด รองลงมาคือ เท่าเดิม (30 นาที) และน้อยที่สุดคือ 3 ชั่วโมงตามลำดับ (ร้อยละ 44.8 , 36.5 และ 2.0)

ตารางที่ 11 แสดงค่าร้อยละของคุณลักษณะของสื่อที่ต้องการของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะของสื่อ	จำนวน	ร้อยละ
รายการสดสามารถซักถามได้	363	90.8
รายการบันทึกเทป	37	9.2
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 11 พบว่า ร้อยละ 90.8 ของกลุ่มตัวอย่างต้องการรายการที่มีคุณลักษณะของสื่อเป็นรายการสดสามารถซักถามได้มากกว่ารายการบันทึกเทป ซึ่งมีเพียงร้อยละ 9.2

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยวันเวลาของกลุ่มตัวอย่างที่รับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

เวลา	วัน	จันทร์	พุธ	ศุกร์	อาทิตย์
		อังคาร	พฤหัสบดี	เสาร์	รวม
06.00-07.00 น.		191	38.2	82	41
08.00-10.00 น.		79	15.8	62	31
10.00-11.30 น.		76	15.2	54	27
14.00-15.00 น.		64	12.8	38	19
15.00-17.00 น.		92	18.4	44	22
17.00-19.00 น.		202	40.4	140	70
21.00-23.00 น.		161	32.2	155	77.5

จากตารางที่ 12 พบว่า ระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ช่วงเวลา 17.00 - 19.00 น. กลุ่มตัวอย่างรับฟังมากที่สุด รองลงมาคือ ช่วงเวลา 06.00 - 07.00 น. และน้อยที่สุด คือ ช่วงเวลา 14.00 - 15.00 น. ตามลำดับ (ค่าเฉลี่ย 40.4 , 38.2 และ 12.8)

สำหรับวันเสาร์และอาทิตย์ พบว่า ช่วงเวลา 21.00 - 23.00 น. กลุ่มตัวอย่างรับฟังมากที่สุด รองลงมาคือ ช่วงเวลา 17.00 - 19.00 น. และน้อยที่สุด คือ ช่วงเวลา 14.00 - 15.00 น. ตามลำดับ (ค่าเฉลี่ย 77.5 , 70 และ 19)

ตารางที่ 13 แสดงค่าร้อยละของปัญหาของเวลาออกอากาศของกลุ่มตัวอย่าง

ปัญหาของเวลาออกอากาศ	จำนวน	ร้อยละ
เคย	172	43.0
ไม่เคย	228	57.0
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่เคยประสบปัญหาของเวลาออกอากาศมากกว่าเคยประสบปัญหา (ร้อยละ 57.0 และ 43.0)

ตารางที่ 14 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เคยประสบปัญหาในการรับฟังจำแนกตามสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

ปัญหาที่ประสบ	จำนวน	ร้อยละ
เวลาออกอากาศกับเวลาที่ว่างไม่ตรงกัน	67	38.95
ไม่มีเวลาฟัง	53	30.81
รับไม่ชัดเจน	52	30.23
รวม	172	100.0

จากตารางที่ 14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างประสบปัญหาเวลาออกอากาศกับเวลาที่ว่างไม่ตรงกันมากที่สุด รองลงมาคือ ไม่มีเวลาฟัง และน้อยที่สุดคือ รับไม่ชัดเจน ตามลำดับ (ร้อยละ 38.95 , 30.81 และ 30.23)

ตารางที่ 15 แสดงค่าร้อยละของประสิทธิภาพในการรับฟังของกลุ่มตัวอย่าง

ประสิทธิภาพในการรับฟัง	จำนวน	ร้อยละ
ชัดเจนดี	83	20.8
พอฟังได้	291	72.8
รับฟังไม่ได้เลย	26	6.5
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ในระดับพอฟังได้มากที่สุด รองลงมาคือ ชัดเจนนดี และน้อยที่สุดคือ รับฟังไม่ได้เลย ตามลำดับ (ร้อยละ 72.8 , 20.8 และ 6.5)

ตารางที่ 16 แสดงค่าร้อยละของความพอใจด้านรายการของกลุ่มตัวอย่าง

ความพอใจด้านรายการ	จำนวน	ร้อยละ
พอใจมาก	35	8.8
พอใจปานกลาง	248	62.2
พอใจน้อย	78	19.5
ไม่พอใจ	38	9.5
ไม่ตอบคำถาม	1	Missing
รวม	400	100.0

จากตารางที่ 16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างพอใจปานกลาง มากที่สุดคือ ร้อยละ 62.2 รองลงมาคือ พอใจน้อย ร้อยละ 19.5 และน้อยที่สุดคือ พอใจมากร้อยละ 8.8

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานวิจัย

การเสนอผลการวิเคราะห์ในตอนนี้ เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร สันกับตัวแปรตาม โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square) ดังรายละเอียดของผลการวิเคราะห์จาก ตารางที่ 17-24 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 17 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกเป็นเพศ

เพศ	ผลการรับฟัง				รวม	ร้อยละ
	พอใจมาก	พอใจปานกลาง	พอใจน้อย	ไม่พอใจ		
ชาย	16 (4.0)	136(34.1)	45(11.3)	15(3.8)	212	53.1
หญิง	19 (4.8)	112(28.1)	33(8.3)	23(5.8)	187	46.9
รวม	35 (8.8)	248(62.2)	78(19.5)	38(9.5)	399	100.0
Chi-Square					4.56158	
P					.2069	

H_0 = เพศชาย และเพศหญิง จะส่งผลต่อการรับฟังวิทยุไม่แตกต่างกัน

H_1 = เพศชาย และเพศหญิงจะส่งผลต่อการรับฟังวิทยุแตกต่างกัน

จากตารางที่ 17 พบว่า เมื่อจำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิงแล้ว เพศไม่มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P > .05$) เพราะการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (Tests for Statistical Significance) กำหนดขอบเขตของความคลาดเคลื่อนที่จะยอมให้เกิดขึ้นได้ ที่ระดับ 0.05 เมื่อผลการวิจัยที่ได้เกิน 0.05 แสดงว่า เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาต่อไปยังพบว่าเพศชาย มีการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ในระดับพอใจปานกลางเป็นจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 34.1 รองลงมาคือ เพศหญิงพอใจในระดับปานกลางร้อยละ 28.1 และน้อยที่สุดคือ เพศชาย ไม่พอใจในการรับฟังฯ ร้อยละ 3.8

ตารางที่ 18 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามสถานภาพทางการศึกษา

สถานภาพทางการศึกษา	ผลการรับฟัง				รวม	
	พอใจมาก	พอใจปานกลาง	พอใจน้อย	ไม่พอใจ		
ชั้นปีที่ 1	12(3.0)	55(13.8)	12(3.0)	4(1.0)	83	(20.8)
ชั้นปีที่ 2	7(1.8)	72(18.0)	22(5.5)	13(3.3)	114	(28.6)
ชั้นปีที่ 3	7(1.8)	68(17.0)	19(4.8)	15(3.8)	109	(27.3)
ชั้นปีที่ 4	9(2.3)	53(13.3)	25(6.3)	6(1.5)	93	(23.3)
รวม	35 (8.8)	248(62.2)	78(19.5)	38(9.5)	399	(100.0)
Chi-Square						14.61726
P						.1020

H_0 = สถานภาพทางการศึกษาดังแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จะส่งผลต่อการรับฟังรายการวิทยุไม่แตกต่างกัน

H_1 = สถานภาพทางการศึกษาดังแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 จะส่งผลต่อการรับฟังรายการวิทยุแตกต่างกัน

จากตารางที่ 18 พบว่า เมื่อจำแนกตามสถานภาพทางการศึกษาดังแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 แล้ว สถานภาพทางการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P > .05$) เพราะการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (Tests for Statistical Significance) กำหนดขอบเขตของความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ที่ระดับ 0.05 เมื่อผลการวิจัยที่ได้เกิน 0.05 จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาต่อไปยังพบว่า สถานภาพทางการศึกษาชั้นปีที่ 2 มีผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ในระดับพอใจปานกลางเป็นจำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 18.0 รองลงมาคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในระดับพอใจปานกลางร้อยละ 17.0 และน้อยที่สุดคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในระดับไม่พอใจต่อผลการรับฟังร้อยละ 1.0

ตารางที่ 19 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	ผลการรับฟัง				รวม	
	พอใจมาก	พอใจปานกลาง	พอใจน้อย	ไม่พอใจ		
เรียนอย่างเดียว	29(7.3)	198(49.6)	53(13.3)	30(7.5)	310	(77.7)
เรียนด้วยทำงานไปด้วย	6(1.5)	50(12.5)	25(12.5)	8(2.0)	89	(22.3)
รวม	35 (8.8)	248(62.2)	78(19.5)	38(9.5)	399	(100.0)
Chi-Square	5.50549					
P	.1383					

H_0 = เรียนอย่างเดียวกับเรียนด้วยทำงานไปด้วย จะส่งผลต่อการรับฟังรายการวิทยุไม่แตกต่างกัน

H_1 = เรียนอย่างเดียวกับเรียนด้วยทำงานไปด้วย จะส่งผลต่อการรับฟังรายการวิทยุแตกต่างกัน

จากตารางที่ 19 พบว่า เมื่อจำแนกเป็นนักศึกษาที่เรียนอย่างเดียว และนักศึกษาที่เรียนด้วยทำงานไปด้วยแล้ว อาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P > .05$) เพราะการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ Tests for Statistical Significance) กำหนดขอบเขตของความคลาดเคลื่อนที่จะยอมให้เกิดขึ้นได้ที่ระดับ 0.05 เมื่อผลการวิจัยที่ได้เกิน 0.05 จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาต่อไป ยังพบว่านักศึกษาที่เรียนอย่างเดียวมีผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ในระดับพอใจปานกลาง เป็นจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 49.6 รองลงมาคือ เรียนอย่างเดียวในระดับพอใจน้อย ร้อยละ 13.3 และน้อยที่สุด คือนักศึกษาที่เรียนด้วยทำงานไปด้วยอยู่ในระดับพอใจมาก ร้อยละ 1.5

ตารางที่ 20 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามภูมิลำเนา

ภูมิลำเนา	ผลการรับฟัง				
	พอใจมาก	พอใจปานกลาง	พอใจน้อย	ไม่พอใจ	รวม
กรุงเทพฯ	5(1.3)	33(8.3)	28(7.0)	24(6.0)	90(22.6)
นนทบุรี	5(1.3)	27(6.8)	7(1.8)	1(1.3)	40(10.0)
สมุทรปราการ	-	26(6.5)	12(3.0)	2(0.5)	40(10.0)
สมุทรสาคร	9(2.3)	29(7.3)	2(.5)	1(.3)	41(10.3)
สมุทรสงคราม	3(.8)	30(7.5)	6(1.5)	1(.3)	41(10.3)
อยุธยา	-	21(5.3)	4(1.0)	4(1.0)	29(7.3)
ฉะเชิงเทรา	5(1.3)	29(7.3)	3(.8)	3(.8)	40(10.0)
นครปฐม	5(1.3)	28(7.0)	6(1.5)	-	39(9.8)
รวม	35(8.8)	248(62.2)	78(19.5)	38(9.5)	399(100.0)
Chi-Square	88.39542				
P	0.000				

H_0 = ภูมิลำเนามีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุไม่แตกต่างกัน

H_1 = ภูมิลำเนามีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุแตกต่างกัน

จากตารางที่ 20 พบว่า เมื่อจำแนกนักศึกษาตามจังหวัดต่าง ๆ แล้ว ภูมิลำเนามีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.085 ($P < 0.05$)

เมื่อพิจารณาต่อไปยังพบว่า นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ รับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ในระดับพอใจปานกลาง มากที่สุดคือร้อยละ 8.3 รองลงมาคือ นักศึกษาจากจังหวัดสมุทรสงครามอยู่ในระดับพอใจปานกลาง ร้อยละ 7.5 และน้อยที่สุดคือ นักศึกษาจากจังหวัดนนทบุรี สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม ร้อยละ 0.3

ตารางที่ 21 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามคณะที่ศึกษา

คณะที่ศึกษา	ผลการรับฟัง				
	พอใจมาก	พอใจปานกลาง	พอใจน้อย	ไม่พอใจ	รวม
นิติศาสตร์	7(1.8)	57(14.3)	9(2.3)	1(.3)	74(18.5)
รัฐศาสตร์	7(1.8)	52(13.0)	18(4.5)	12(3.0)	89(22.3)
ศึกษาศาสตร์	1(.3)	9(2.3)	3(.8)	-	13(3.3)
บริหารธุรกิจ	10(2.5)	55(13.8)	22(5.5)	11(2.8)	98(24.6)
เศรษฐศาสตร์	5(1.3)	21(5.3)	1(.3)	1(.3)	28(7.0)
มนุษยศาสตร์	4(1.0)	45(11.3)	20(5.0)	6(1.5)	75(18.1)
วิทยาศาสตร์	1(.3)	9(2.3)	5(1.3)	7(1.8)	22(5.5)
รวม	35(8.8)	248(62.2)	78(19.5)	38(9.5)	399(100.0)
Chi-Square	39.57187				
P	0.0024				

H_0 = คณะที่ศึกษามีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุไม่แตกต่างกัน

H_1 = คณะที่ศึกษามีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุแตกต่างกัน

จากตารางที่ 21 พบว่า เมื่อจำแนกนักศึกษาตามคณะที่ศึกษาแล้ว คณะที่นักศึกษาเรียนมีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P < 0.05$)

เมื่อพิจารณาต่อไปในภาพรวม ยังพบว่านักศึกษาที่ศึกษาในคณะนิติศาสตร์รับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ในระดับพอใจปานกลางมากที่สุดร้อยละ 14.3 รองลงมาคือ นักศึกษาที่ศึกษาคณะบริหารธุรกิจอยู่ในระดับพอใจปานกลางคือร้อยละ 13.8 และน้อยที่สุดคือ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ในระดับพอใจมาก นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ในระดับพอใจน้อย และนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ในระดับไม่พอใจเท่ากันคือร้อยละ 0.3

เมื่อให้ผลการรับฟังเป็นหลัก แล้วพิจารณาตามคณะที่ศึกษาของนักศึกษาผลปรากฏว่าผลการรับฟังในระดับพอใจมาก มากที่สุดคือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ ร้อยละ 2.5 รองลงมาคือ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์เท่ากันคือร้อยละ 1.8 และน้อยที่สุดคือ นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และศึกษาศาสตร์เท่ากันคือ ร้อยละ 0.3

ผลการรับฟังในระดับพอใจน้อย มากที่สุดคือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจร้อยละ 5.5 รองลงมาคือ นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ร้อยละ 5.0 และน้อยที่สุดคือ นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ร้อยละ 0.3

สำหรับความไม่พอใจในผลการรับฟังมากที่สุดคือ นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ร้อยละ 3.0 รองลงมาคือ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจร้อยละ 2.8 และน้อยที่สุดคือ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์และคณะเศรษฐศาสตร์เท่ากันคือ ร้อยละ 0.3

ตารางที่ 22 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามรูปแบบรายการที่ต้องการ

รูปแบบรายการ ที่ต้องการ	ผลการรับฟัง				
	พอใจมาก	พอใจปานกลาง	พอใจน้อย	ไม่พอใจ	รวม
บรรยาย	15(3.8)	73(18.3)	12(3.0)	7(1.8)	107(26.8)
สนทนา	14(3.5)	75(18.8)	29(7.3)	15(3.8)	133(33.3)
สัมภาษณ์	2(0.5)	34(8.5)	8(2.0)	9(2.3)	53(13.3)
นิตยสารทางอากาศ	3(0.8)	51(12.8)	20(5.0)	4(1.0)	78(19.5)
สาระละคร	1(0.3)	15(3.8)	9(2.3)	3(0.8)	28(7.0)
รวม	35(8.8)	248(62.2)	78(19.5)	38(9.5)	399(100.0)
Chi-Square	24.78258				
P	0.0159				

H_0 = รูปแบบรายการที่ต้องการ ส่งผลต่อการรับฟังรายการวิทยุไม่แตกต่างกัน

H_1 = รูปแบบรายการที่ต้องการส่งผลต่อการรับฟังรายการวิทยุแตกต่างกัน

จากตารางที่ 22 พบว่า เมื่อจำแนกตามรูปแบบรายการแล้ว รูปแบบรายการมีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P > 0.05$) เนื่องจากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (Tests for Statistical Significance) กำหนดขอบเขตของความคลาดเคลื่อนที่จะยอมให้เกิดขึ้นได้ที่ระดับ 0.05 เมื่อผลการวิจัยไม่เกินที่ระดับ 0.05 สมมติฐานนี้จึงยอมรับได้

เมื่อพิจารณาต่อไปยังพบว่า รูปแบบรายการแบบสนทนาอยู่ในระดับพอใจปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือ แบบบรรยายในระดับพอใจปานกลาง และน้อยที่สุด คือ แบบสาระละครในระดับพอใจมาก ตามลำดับ (ร้อยละ 18.8, 18.3 และ 0.3)

ตารางที่ 23 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามคุณลักษณะของสื่อ

คุณลักษณะ ของสื่อ	ผลการรับฟัง				
	พอใจมาก	พอใจปานกลาง	พอใจน้อย	ไม่พอใจ	รวม
รายการสดชั้ถามได้	28(7.0)	226(56.6)	73(18.3)	35(8.8)	362(90.7)
รายการบันทึกเทป	7(1.8)	22(5.5)	5(1.3)	3(.8)	37(9.3)
รวม	35(8.8)	248(62.2)	78(19.5)	38(9.5)	399(100.0)
Chi-Square	5.68020				
P	.1282				

H_0 = คุณลักษณะของสื่อมีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุไม่แตกต่างกัน

H_1 = คุณลักษณะของสื่อมีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุแตกต่างกัน

จากตารางที่ 23 พบว่า เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะของสื่อแล้ว ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P > 0.05$) เพราะการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (Tests for Statistical Significance) กำหนดขอบเขตของความคลาดเคลื่อนที่จะยอมรับให้เกิดขึ้นได้ที่ระดับ 0.05 ซึ่งยอมรับได้ เมื่อผลการวิจัยที่ได้เกิน 0.05 จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาต่อไปยังพบว่า คุณลักษณะของสื่อที่เป็นรายการสดสามารถชั้ถามได้อยู่ในระดับพอใจปานกลางมากที่สุดคือร้อยละ 56.6 รองลงมาคือ รายการสดที่สามารถชั้ถามได้เช่นกัน แต่อยู่ในระดับพอใจน้อยคือร้อยละ 18.3 และน้อยที่สุดคือ รายการบันทึกเทปอยู่ที่ระดับไม่พอใจร้อยละ 0.8

ตารางที่ 24 แสดงผลการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกเป็นประสิทธิภาพของการรับฟัง

ประสิทธิภาพของ การส่งกระจายเสียง	ผลการรับฟัง				
	พอใจมาก	พอใจปานกลาง	พอใจน้อย	ไม่พอใจ	รวม
ชัดเจนดี	28(7.0)	46(11.5)	4(1.0)	4(1.0)	82(20.6)
พอฟังได้	7(1.8)	195(48.9)	65(16.3)	24(6.0)	291(72.9)
รับฟังไม่ได้เลย	-	7(1.8)	9(2.3)	10(2.5)	26(6.5)
รวม	35(8.8)	248(62.2)	78(19.5)	38(9.5)	399(100.0)
Chi-Square	121.11604				
P	.0000				

H_0 = ประสิทธิภาพการส่งกระจายเสียง มีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุไม่แตกต่างกัน

H_1 = ประสิทธิภาพการส่งกระจายเสียง มีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุแตกต่างกัน

จากตารางที่ 24 พบว่า เมื่อจำแนกประสิทธิภาพของการส่งกระจายเสียงแล้ว มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P > 0.05$)

เมื่อพิจารณาต่อไปยังพบว่า ประสิทธิภาพของการส่งกระจายเสียงที่นักศึกษาพอฟังได้มากที่สุดที่ระดับพอใจปานกลางคือร้อยละ 48.9 รองลงมาคือ พอฟังได้ในระดับพอใจน้อยคือร้อยละ 16.3 และน้อยที่สุดคือ ฟังได้ชัดเจนดีที่ระดับพอใจน้อยและระดับไม่พอใจเท่ากันคือร้อยละ 1.0

บทที่ 5

สรุป อติปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประเมินผลการรับฟังรายการเพื่อการศึกษาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์ รูปแบบรายการ คุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียง และประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียงกับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรศาสตร์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบรายการกับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียงกับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

สำหรับสมมติฐานมีดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ประกอบด้วย เพศ สถานภาพทางการศึกษา อาชีพ ภูมิสำเนา และคณะที่ศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
2. รูปแบบรายการ มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
3. คุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อวิทยุกระจายเสียง มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
4. ประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียง มีความสัมพันธ์ต่อการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกชั้นปีและทุกคณะ การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการ

แบบสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ขั้นแรกเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ 9 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ และนครปฐม ขั้นตอนที่ 2 เป็นการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน ขั้นตอนที่ 3 เป็นการกำหนดนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจากพื้นที่ที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีแบบโควตา (Quota Sampling) ขั้นตอนที่ 4 เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สถานภาพการศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา คณะที่ศึกษา สื่อที่เปิดรับ จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับฟังรายการเพื่อการศึกษาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. จำนวน 11 ข้อ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จากการทำแบบสอบถามไปให้ผู้ตอบแบบสอบถามในระหว่างวันที่ 5-12 พฤษภาคม 2541 ได้ข้อมูลกลับคืนมาในสภาพสมบูรณ์ สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ผลได้ จำนวน 399 ชุด จากที่ส่งไป 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99.75

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ในการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS/PC+ โดยใช้สถิติพื้นฐานร้อยละ (Percentage) และสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การพิสูจน์สมมติฐาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4 ข้อ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติไคสแควร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ข้อ ผลปรากฏว่า ผู้วิจัยสามารถยอมรับสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานที่ยอมรับได้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย ภูมิลำเนา และคณะที่ศึกษา มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.
2. รูปแบบรายการ มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

3. ประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียง มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

สมมติฐานที่ปฏิเสธ

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ สถานภาพทางการศึกษา และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

2. คุณลักษณะหรือธรรมชาติของสื่อ มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบข้อค้นพบ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า ภูมิลำเนาของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และคณะที่ศึกษามากที่สุด คือ คณะบริหารธุรกิจ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

ภูมิลำเนา มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เนื่องจากวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ย่อมส่งผลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของคนในพื้นที่นั้น จึงทำให้ความสนใจต่อการรับฟังมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดา คลีสุนทร¹ ที่พบว่า ผู้ฟังที่มีภูมิลำเนาในเขตกรุงเทพมหานครและในต่างจังหวัด มีความแตกต่างกันในการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา กับงานวิจัยของ รุจิเรข สพฤกษ์สันติ² ที่ยังพบว่า ผู้ฟังในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล มีความต้องการรับฟังรายการวิทยุแตกต่างกัน

¹รัชดา คลีสุนทร. การศึกษาความคิดเห็นของผู้ฟังรายการวิทยุศึกษาในช่วงเวลาที่ขยายการออกอากาศเพิ่มเติมที่จัดโดยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2537

²รุจิเรข สพฤกษ์สันติ. การศึกษาความต้องการในเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อการศึกษาตลอดชีพใน จ.ชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2519

คณะที่ศึกษา มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ซึ่งคณะที่ศึกษามีลักษณะคล้ายกับอาชีพ เพราะนักศึกษาจะศึกษาตามคณะที่เป็นสาขาอาชีพของแต่ละคน ยกตัวอย่างเช่น คณะนิติศาสตร์สำหรับผู้ที่จะไปทำอาชีพนักกฎหมาย ทยาคความ คณะศึกษาศาสตร์ สำหรับผู้ที่จะไปประกอบอาชีพครู คณะบริหารธุรกิจ สำหรับผู้ที่จะไปประกอบอาชีพด้านธุรกิจ คำขาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดา คลี่สุนทร³ ที่พบว่า ผู้ฟังที่มีอาชีพต่างกัน มีความแตกต่างกันในการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษา และรุจิเรข สพฤกุลสันติ⁴ ยังพบว่า อาชีพมีอิทธิพลต่อการรับฟังรายการวิทยุ

2. รูปแบบรายการ มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เนื่องจากรายการทางสถานีวิทยุฯ มีการนำเสนอในรูปแบบที่แตกต่างกัน เพื่อชักจูงและโน้มน้าวกลุ่มเป้าหมายต่อการรับฟัง เช่น รายการแม่บ้าน จะมีรูปแบบรายการนิเทศสารทางอากาศ รายการเพลงจะมีรูปแบบพูดคุย และมีเพลงประกอบ หรือรายการกีฬา จะเป็นการนำเสนอในรูปแบบการบรรยายสลับกับการสนทนา เป็นต้น รูปแบบที่แตกต่างกันนี้ ย่อมมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวและชักจูงใจกลุ่มเป้าหมายให้มารับฟัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชดา คลี่สุนทร⁵ ที่พบว่า รูปแบบรายการมีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่แตกต่างกัน กับงานวิจัยของ สมโภชน์ รอดบุญ⁶ พบว่า ผู้ฟังรายการวิทยุเพื่อการศึกษาชอบรูปแบบและเทคนิคการนำเสนอรายการแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ รุจิเรข สพฤกุลสันติ⁷ ที่พบว่าผู้ฟังในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลต้องการรับฟังรายการที่แตกต่างกัน ตามแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ผู้รับสาร อ้างใน พັນนี เชขจรรยา⁸ เพื่อ

^{3,5} รัชดา คลี่สุนทร. *เรื่องเดียวกัน*, หน้าบทคัดย่อ

⁴ รุจิเรข สพฤกุลสันติ. *เรื่องเดียวกัน*, หน้าบทคัดย่อ

⁶ สมโภชน์ รอดบุญ. ความต้องการรายการวิทยุทางการศึกษาสำหรับโครงการศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522 อัดสำเนา

⁷ รุจิเรข สพฤกุลสันติ. *เรื่องเดียวกัน*, หน้าบทคัดย่อ

⁸ พันนี เชขจรรยา. *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 21

ศึกษาและวิเคราะห์ผู้รับสารในแง่ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางจิตวิทยา ลักษณะบุคลิกนิสัย และประเภทของผู้รับสาร ว่ามีความต้องการรูปแบบรายการแบบใด และงานวิจัยของ จูฑาทิพย์ บุญยธรรมศินีย์⁹ ยังได้กล่าวอีกว่าผู้ฟังส่วนใหญ่มีความสนใจในรายการที่แตกต่างกัน เช่น รายการสารคดี บทความ ข่าวละคร และรายการถ่ายทอดสดเสียงเหตุการณ์สำคัญ ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ความยาวของรายการเป็นปัจจัยหนึ่งของรูปแบบรายการที่น่าเสนอ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักศึกษาต้องการเวลาในการออกอากาศของแต่ละรายการประมาณ 1 ชั่วโมง ส่วนรูปแบบรายการที่ต้องการคือ รายการที่เป็นรูปแบบสนทนา และเป็นรายการที่มีลักษณะเป็นรายการสด สามารถซักถามได้

นอกจากนี้ ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง และอนันต์ธนา อังกินันท์¹⁰ ยังได้กล่าวไว้ในเรื่อง "คุณค่าของวิทยุกระจายเสียง" ว่า

ในปัจจุบันตามโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทั่วไป ได้มีการจัดบทเรียนทางวิทยุกระจายเสียงควบคู่ไปกับบทเรียนทางไปรษณีย์ และตำราเอกสารต่าง ๆ ได้ทุกระดับชั้น และแทบทุกสาขาวิชา โดยสามารถทำบทเรียนได้หลายแบบ เช่น การพูด การบรรยายสั้น ๆ แบบสัมภาษณ์ แบบอภิปรายเป็นคณะหรือโต๊ะกลม แบบบันทึกเหตุการณ์จริง แบบแข่งขันตอบปัญหา แบบห้องเรียนจำลอง แบบแสดงการณ์ หรือได้วาที แบบละคร คนตรี สาขิต แบบรายการวารสาร แบบรายการวิทยุประกอบภาพ ซึ่งรายการแต่ละรายการจะจัดแบบใดก็ขึ้นอยู่กับความรู้และดุลยพินิจของผู้สอนและผู้จัดรายการ โดยคำนึงถึงเนื้อหาวิชาใดจะใช้แบบใดเพื่อให้ผู้ฟังไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ด้านคุณค่าทางการสอนของวิทยุนี้ Edgar Dale นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงชาวอเมริกัน ได้สรุปไว้ว่า

1. สามารถเสนอเรื่องราวทันเหตุการณ์อย่างคึกคัก
2. สามารถให้ความรู้สึก และความประทับใจและเป็นจริง
3. สามารถเอาชนะข้อจำกัดในเรื่องเวลา และความห่างไกล โดยสอนได้ทั้งเรื่องในอดีตและปัจจุบัน ไม่ว่าจะเกิดขึ้น ณ สถานที่ใด
4. สามารถเร้าอารมณ์ของผู้ฟังให้คล้อยตามได้โดยการใช้เสียง คำพูด และดนตรี

---

⁹ จูฑาทิพย์ บุญยธรรมศินีย์. "ประชามติในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาประชาชน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชา โสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516

¹⁰ ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง และอนันต์ธนา อังกินันท์. วิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, 2531 หน้า 6

5. สิ้นค่าใช้จ่ายน้อยเมื่อเทียบกับอุปกรณ์การสอนบางประเภทในแง่ประโยชน์ที่ได้รับ โดยเฉพาะในด้านจำนวนของนักเรียนซึ่งมีจำนวนมหาศาล
6. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา วิชาการ และวิธีการสอน
7. ช่วยทางด้านอื่น ๆ เช่น ช่วยพัฒนาทักษะในการฟัง และการอ่าน

3. ประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียง มีความสัมพันธ์กับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เนื่องจากคุณสมบัติของสื่อวิทยุกระจายเสียงอยู่ที่การส่งกระจายเสียง ดังนั้น คุณภาพของเสียงที่บ่งบอกถึงความชัดเจน พอฟังได้ และฟังไม่ได้เลย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายเลือกการรับฟัง ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่มีความไม่พอใจในการรับฟัง และควรปรับปรุงแก้ไขคุณภาพของเสียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรชาติ ทินานนท์¹¹ พบว่าอุปสรรคต่อการรับฟังวิทยุกระจายเสียงประการหนึ่งก็คือ การที่มีคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงของสถานีอื่นมารบกวนทำให้การรับฟังไม่ชัดเจน และงานวิจัยของ รุจิเรข สพฤกษ์สันติ¹² ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขในเรื่องคลื่นวิทยุกระจายเสียงของสถานีอื่นที่มารบกวน ทั้งนี้ก็เพื่อให้การรับฟังได้ชัดเจนขึ้น

ผลการวิจัย จากคำถามปลายเปิดพบว่า นักศึกษาพอใจรายการสนทนาภาษาอังกฤษมากที่สุด รองลงมาคือ เนื้อหาสาระ การดำเนินรายการ และการบรรยายของแต่ละชุดวิชา

นักศึกษาไม่พอใจเกี่ยวกับคลื่นสัญญาณที่ไม่ชัดเจนมากที่สุด รองลงมาคือ การบรรยายเข้าใจยาก ตามด้วยเวลาในการบรรยายน้อยเกินไป และเวลาในการกระจายเสียงไม่ตรงกับเวลาที่วาง

สำหรับข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขมีดังนี้

1. คลื่นสัญญาณไม่ชัดเจน
2. ตารางเวลาในการออกอากาศ
3. ควรเพิ่มเวลาในการบรรยายและเนื้อหาวิชา
4. ควรมีสาระความรู้ทั่วไป

¹¹ สุรชาติ ทินานนท์. "ความต้องการของชาวประมงทะเลเกี่ยวกับรายการวิทยุเพื่อการศึกษา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาสัตตศาสตร์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517

¹² รุจิเรข สพฤกษ์สันติ. เรื่องเดียวกัน, หน้าบทคัดย่อ

5. ควรเป็นรายการสด สามารถถาม-ตอบได้
6. ควรเปิดเพลงกันเวลาบ้าง
7. ควรเปลี่ยนการส่งกระจายเสียงจากระบบ A.M. เป็นระบบ F.M.

ข้อจำกัดสำหรับการวิจัย

1. การทำวิจัยเกี่ยวกับรายการวิทยุเพื่อการศึกษาที่มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้น้อยมาก จึงทำให้การนำข้อมูลมาอ้างอิงมีจำนวนน้อย
2. นักศึกษาให้ความสนใจสื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาน้อย การตอบแบบสอบถามจึงได้ข้อมูลที่ไม่ละเอียดและชัดเจน

ข้อเสนอแนะสำหรับมหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. จากผลการวิจัยพบว่า สื่อที่นักศึกษาใช้ในการศึกษามากที่สุดคือ สื่อ โทรทัศน์ รวมทั้งสื่ออื่น ๆ เช่น ซีดีรูป การดีวีดี ข้อสอบเก่า เป็นต้น ดังนั้น มหาวิทยาลัยรามคำแหงควรให้ความสำคัญกับสื่อเหล่านี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สื่อเพื่อการศึกษา
2. ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพอใจการนำเสนอทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. โดยเฉพาะรูปแบบรายการที่ต้องการคือ รูปแบบรายการสนทนา
3. นักศึกษาต้องการความยาวของรายการระหว่าง 30-60 นาที โดยเป็นรายการที่จัดสดสามารถซักถามได้
4. ช่วงเวลาที่นักศึกษารับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. มากที่สุดคือ
  - ช่วงเวลา 17.00 - 19.00 น. ระหว่างวันจันทร์ถึงวันศุกร์
  - ช่วงเวลา 21.00 - 23.00 น. ของวันเสาร์และวันอาทิตย์
5. นักศึกษาประสบปัญหาในการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. คือเวลาออกอากาศกับเวลาที่วางไม่ตรงกัน ดังนั้นจึงควรปรับปรุงตารางออกอากาศให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ฟังมากที่สุด
6. นักศึกษารับฟังการส่งกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ในระดับพอฟังได้และพอใจการนำเสนอด้านรายการในระดับพอใจปานกลาง ดังนั้น ควรปรับปรุงการนำเสนอและรูปแบบรายการเพื่อให้เกิดความน่าสนใจในการติดตามรับฟัง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เน้นข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จึงทำให้ขาดรายละเอียดในเนื้อหา หรือข้อมูลบางอย่าง ดังนั้น ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์หรือสังเกตอย่างลึกซึ้ง เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นความต้องการได้ตรงและชัดเจน

2. ควรส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรายการวิทยุเพื่อการศึกษาให้มากขึ้นเพื่อจะได้ฐานข้อมูลเป็นหลักฐานอ้างอิงในการวิจัยอื่น ๆ ต่อไป

3. ควรศึกษาวิจัยความต้องการการใช้วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อ เพื่อการศึกษาว่าสนองความต้องการ ความพึงพอใจ และมีผลต่อความสำเร็จในการเรียนของนักเรียนมากน้อยเพียงใด

4. ควรศึกษาคุณภาพของรายการ และประโยชน์ที่ได้จากการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ควรปรับปรุงประสิทธิภาพในการส่งกระจายเสียงให้สามารถรับฟังได้ชัดเจน โดยเพิ่มกำลังส่งหรือแก้ไขทางด้านเทคนิค เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การรับฟังไม่ค่อยชัดเจน รวมทั้งมีคลื่นวิทยุของสถานีอื่นเข้ามารบกวน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์ , 2535

พัชนี เขยจรยา และคนอื่น ๆ. **แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง , 2538
มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **24 ปีมหาวิทยาลัยรามคำแหง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2538

ปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2540

ร่วมศักดิ์ แก้วปลั่ง และอนันต์ธนา อังกนันท์. **วิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์ , 2531

ศิริชัย กาญจนวาสี. **ทฤษฎีการประเมิน**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2537

นภาพรณ์ อัจฉริยะกุล. "รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อความรู้" เอกสารชุดวิชา การจัดการรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 4 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช , 2531

สุนน อยู่สิน. "รูปแบบการนำเสนอรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา" เอกสารชุดวิชา การจัดการรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 10 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราช , 2531

วารสารและเอกสารอื่น ๆ

กรมประชาสัมพันธ์. บันทึกข้อความ คำนวนมาก ที่ สร. 1801/2800 ลงวันที่ 12 เมษายน 2520
เรื่อง รายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาการใช้บริการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษา

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หนังสือราชการ ที่ สร ทม 0901/3248 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2517 เรื่อง
ขอจัดตั้งสถานีวิทยุของมหาวิทยาลัย

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. หนังสือราชการ ค่วนมาก ที่ สร. 0104/5758 ลงวันที่ 5 เมษายน 2520 เรื่อง การสอนทบทวนทางวิทยุกระจายเสียง

วิทยานิพนธ์

- จุฑาทิพย์ บุญยธรรมศนีย์. "ประชามติในเขตกรุงเทพมหานครเกี่ยวกับรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาประชาชน ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2516
- วีระพันธ์ สวัสดิ์. "ประสิทธิภาพของรายการวิทยุในโครงการการศึกษานอกโรงเรียนทางวิทยุและไปรษณีย์ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคใต้" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2522 หน้า 23
- รัชดา คลีสุนทร. "การศึกษาความคิดเห็นของผู้ฟังรายการวิทยุศึกษาในช่วงเวลาที่ขยายการออกอากาศเพิ่มเติมที่จัดโดย ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2537
- รุจิเรข สพฤกษ์สันติ. "การศึกษาความต้องการในเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อการศึกษาตลอดชีพใน จ. ชลบุรี" วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ , 2519
- สรรรค์วี วิชาชีวะ. "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของประชากรในท้องที่เขตบางชั้น อำเภอมินบุรี กรุงเทพฯ" ปริญญานิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2524 หน้า 334-335
- สมโภชน์ รอดบุญ. "ความต้องการรายการวิทยุทางการศึกษาสำหรับโครงการศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2522. อัดสำเนา
- สุรชาติ ทินานนท์. "ความต้องการของชาวประมงทะเลเกี่ยวกับรายการวิทยุเพื่อการศึกษา" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2517

ภาษาอังกฤษ

DISSERTATION

Bower, G.L.T. 1978 "Mass Media and Interpersonal Resources Utilized by Adult Family members for Assistance with Role Related Learning in the home Environment"

DISSERTATION ABSTRACTS INTERNATIONAL. 39 January 1979 , P.4093-A

Creech, K.C. 1978. "An Historical and Descriptive Analysis of Low-Power Educational radio Broadcasting in the United States" DISSERTATION ABSTRACTS

INTERNATIONAL. 39 May 1979 , P.6384-A

Gilroy, L. 1989 "The Development and Evaluation of Distance Learning Materials for

Administrative Personal in a Multinational Company" DISSERTATION ABSTRACTS

INTERNATIONAL. 30 June 1998 , P.3822-A

Kamra, Ad 1977. "Accessibility and Teacher Utilization of the newer media in Jamaican junior Secondary Classrooms" DISSERTATION ABSTRACTS INTERNATIONAL. 38

December 1977 , P.3227-A

Roberts, A.J. 1978. "A Study of the use of Electronic Media by Secondary Language arts teachers in the Denver Metropolitan Area" DISSERTATION ABSTRACTS

INTERNATIONAL. 39 February 1979 , P.4669-A

กรม
การ
การ
การ

ภาคผนวก

แบบสอบถามนักศึกษาเกี่ยวกับ

การประเมินผลการรับฟังรายการเพื่อการศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz.

- คำชี้แจง
1. โปรดตอบคำถามทุกข้อ
  2. โปรดกาเครื่องหมาย / ลงใน ( ) หรือเขียนข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง
  3. เมื่อตอบคำถามแล้ว กรุณาส่งแบบสอบถามคืนเข้าหน้าที่

ตอนที่ 1

1. เพศ

- ( ) ชาย ( ) หญิง

2. สถานภาพการศึกษา

- ( ) ชั้นปีที่ 1 ( ) ชั้นปีที่ 2
( ) ชั้นปีที่ 3 ( ) ชั้นปีที่ 4

3. อาชีพของนักศึกษา

- ( ) เรียนเพียงอย่างเดียว ( ) เรียนด้วยทำงานไปด้วย

4. ภูมิลำเนา

- ( ) กรุงเทพฯ ( ) นนทบุรี ( ) ปทุมธานี
( ) สมุทรปราการ ( ) สมุทรสาคร ( ) สมุทรสงคราม
( ) พระนครศรีอยุธยา ( ) ฉะเชิงเทรา ( ) นครปฐม

5. คณะที่ศึกษา

- ( ) นิติศาสตร์ ( ) รัฐศาสตร์ ( ) ศึกษาศาสตร์
( ) บริหารธุรกิจ ( ) เศรษฐศาสตร์ ( ) มนุษยศาสตร์
( ) วิทยาศาสตร์

6. ในการเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง นอกจากฟังบรรยายในชั้นเรียนแล้ว
ท่านใช้สื่ออื่นอะไรบ้างช่วยในการศึกษา

- ( ) โทรทัศน์ ( ) วิทยุกระจายเสียง
( ) หนังสือพิมพ์ ( ) อื่น ๆ ระบุ .....

7. ท่านเปิดรับสื่อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด

ชนิดของสื่อ	ทุกวัน	เกือบทุกวัน	บางวัน	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
วิทยุกระจายเสียง ระบบ A.M.					
วิทยุกระจายเสียง ระบบ F.M.					
โทรทัศน์					
หนังสือพิมพ์					
อื่น ๆ (ระบุ) _____					

ตอนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ
A.M. ความถี่ 837 KHz.

8. ท่านพอใจกับการนำเสนออยู่ในขณะนี้หรือไม่
( ) พอใจ ( ) ไม่พอใจ

9. ท่านต้องการให้รูปแบบรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เป็นรูปแบบใด

- ( ) บรรยาย ( ) สนทนา
( ) สัมภาษณ์ ( ) นิตยสารทางอากาศ
( ) สารละคร

หมายเหตุ - นิตยสารทางอากาศ คือ รายการที่ประกอบด้วยประเด็นและรูปแบบที่
มากกว่า 1 อย่าง เหมือนกับหนังสือนิตยสาร

- สารละคร คือ รายการที่เสนอเนื้อหาเชิงสารคดี โดยการจำลองสถานการณ์
ออกมาในรูปของละครประกอบบางส่วน

10. ในปัจจุบันรายการที่นำเสนอมีความยาว 30 นาที ท่านอยากให้รายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. มีความยาวเท่าใดในแต่ละวิชา

- ( ) เท่าเดิม   ( ) 15 นาที   ( ) 20 นาที
( ) 1 ชั่วโมง   ( ) 2 ชั่วโมง   ( ) 3 ชั่วโมง

11. คุณลักษณะของสื่อแบบใดที่ท่านต้องการ -

- ( ) เป็นรายการสด สามารถซักถามได้ในระหว่างออกอากาศ
( ) รายการบันทึกเทป

12. ตามปกติท่านรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. ในวันใด ช่วงเวลาใดบ้าง

เวลา	วัน	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	อาทิตย์
06.00-07.00 น.								
08.00-10.00 น.								
10.00-11.30 น.								
14.00-15.00 น.								
15.00-17.00 น.								
17.00-19.00 น.								
21.00-23.00 น.								

13. ท่านเคยประสบปัญหาในเรื่องเวลาออกอากาศกับความถี่ความต้องการรับฟังที่ไม่สอดคล้องกันหรือไม่

- ( ) เคย   ( ) ไม่เคย

- เพราะเหตุใด .....

14. ท่านคิดว่าสัญญาณการรับฟังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รายการ 2 ระบบ A.M. ความถี่ 837 KHz. เป็นอย่างไร

- ( ) ชัดเจนดี   ( ) พอฟังได้   ( ) รับฟังไม่ได้เลย

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายสนธยา ศรีเวียงชวี
วันเดือนปีเกิด	3 ธันวาคม พ.ศ. 2506
สถานที่เกิด	ตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
การศึกษา	ปริญญาตรีในเทศศาสตรบัณฑิต
สถาบันที่จบ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ปีที่สำเร็จการศึกษา	พ.ศ. 2531
สถานที่ทำงาน	สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี
ตำแหน่ง	ผู้จัดรายการ 6 ว